

JAARVERSLAG 2019

INHOUDSOPGAVE

I. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord.....	4
1. Missie en strategie.....	6
2. Eumedion: gesprekspartner van beleidsmakers	12
3. Eumedion: overlegplatform met beursvennootschappen	23
4. Eumedion: participant in nationale en internationale gremia.....	27
5. Eumedion: dienstverlening aan deelnemers en informatie aan andere belanghebbenden ...	31
6. Deelnemers van Eumedion.....	36
7. Governance	37
8. Financiële situatie.....	46

II. EUMEDION JAARREKENING 2019

1. Balans vóór resultaatbestemming per 31 december 2019.....	48
2. Staat van baten en lasten 2019	49
3. Toelichting op de jaarrekening	50
4. Toelichting op de balans per 31 december 2019.....	52
5. Toelichting op de staat van baten en lasten 2019.....	55
6. Begroting 2019 versus werkelijke cijfers 2019	57

III. OVERIGE GEGEVENS

1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	59
2. Samenstelling bestuur	66
3. Samenstelling secretariaat Eumedion	68
4. Samenstelling commissies en werkgroepen.....	70
5. Lijst van deelnemers	73
6. Contact	75

I. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord

2019 was het jaar waarin aandeelhoudersbetrokkenheid een nieuwe fase is ingegaan. Op 1 januari 2019 trad de Nederlandse Stewardship Code in werking en op 1 december 2019 de wet ter implementatie van de Europese richtlijn aandeelhoudersbetrokkenheid (die de Europese richtlijn aandeelhoudersrechten herzielt). Zowel de Stewardship Code als de richtlijn streeft een betrokkenheid na van aandeelhouders bij de langetermijnprestaties van de vennootschappen waarin zij beleggen. Van institutionele beleggers wordt verwacht dat zij effectieve betrokkenheid tonen bij het reilen en zeilen van deze vennootschappen en het bestuur 'uitdagen' ten aanzien van de ontwikkeling van een strategie en een beleid om op lange termijn waarde te (blijven) creëren. Daarbij dient het bestuur ook de mogelijkheid te hebben om niet alleen rekening te houden met de belangen van de aandeelhouders, maar ook met de belangen van andere betrokkenen, zoals werknemers, klanten en toeleveranciers, en zelfs met meer maatschappelijke belangen, zoals ecologische en sociale.

Eumedion en haar deelnemers zijn zich zeer bewust van hun medeverantwoordelijkheid ten aanzien van het langetermijnperspectief van de vennootschappen waarin institutionele beleggers beleggen. Eumedion en haar deelnemers hebben niet voor niets in 2017 zelf het initiatief genomen om een Nederlandse Stewardship Code te ontwikkelen en de intentie hebben zich naar de principes van deze code te gedragen. Uit de in december 2019 gepubliceerde voortgangsrapportage van de implementatie van de code blijkt ook dat de Eumedion-deelnemers voortvarend aan de slag zijn gegaan met de implementatie ervan. Het merendeel van de onderzochte deelnemers refereert al naar de code en verschaft informatie over de uitvoering van de (engagement)activiteiten conform de bepalingen uit de code. Daarnaast voeren Eumedion-beleggers afzonderlijk dan wel in collectief verband al langere tijd constructieve dialogen met beursvennootschappen over uiteenlopende onderwerpen die altijd de intentie hebben om bij te dragen aan de langetermijnwaardecreatie door die vennootschappen. De evaluatie van de in 2019 gehouden aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) laat zien dat als beursvennootschappen voorafgaand aan de publicatie van de AVA-agenda actief aandeelhouders en andere belanghebbenden consulteren over één of meer ontwerpvoorstellen, het risico op verwerping door de AVA van het definitieve voorstel of van een hoog aantal tegenstemmen veel kleiner is. Een constructieve dialoog is derhalve een win-winsituatie: aandeelhouders en de vennootschap kweken meer begrip voor elkaars standpunten hetgeen kan leiden tot een hogere kans op stabiliteit in de besluitvorming tijdens de AVA. Gelukkig zijn de Nederlandse beursvennootschappen in toenemende mate bereid om de dialoog met hun institutionele beleggers aan te gaan en om vragen over hun strategie en hun beleid zo goed mogelijk te beantwoorden.

Eumedion

Dit alles neemt niet weg dat er nog verbeteringen nodig en mogelijk zijn. Zo vernemen wij met enige regelmaat van beursvennootschappen dat er soms onvoldoende *alignment* lijkt te zijn tussen de opvattingen van een portefeuillemanager en die van het 'ESG-team' van een institutionele belegger over de strategie en het beleid van de vennootschap. Hierdoor tonen bestuurders en commissarissen zich soms verrast over het stemgedrag over een voorstel tijdens de AVA. Het streven van Eumedion is daarom om in dialogen met beursvennootschappen altijd een goede mix van portefeuillemanagers en 'ESG-specialisten' te hebben om de afgifte van conflicterende signalen zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast horen wij van bestuurders en commissarissen dat zij soms diepgang missen in de dialogen met institutionele beleggers, met name als het over de langetermijnstrategie en de langetermijnwaardecreatie van de vennootschap gaat. Eumedion blijft zich ervoor inzetten dat zij en haar deelnemers bij elke dialoog met de vennootschap goed beslagen ten ijs komen. Eumedion ondersteunt haar deelnemers zo goed mogelijk met het bieden van analyses en achtergrondinformatie over de gesprekspunten. Eumedion hoopt dat de Stewardship Code en de nieuwe wetgeving instrumenteel zijn bij het verbeteren van de aandeelhoudersbetrokkenheid in de komende jaren.

Het voorliggende jaarverslag biedt een overzicht van alle activiteiten die Eumedion in 2019 heeft verricht om de aandeelhoudersbetrokkenheid bij de Nederlandse beursvennootschappen op een hoger niveau te brengen. Wij willen hierbij benadrukken dat Eumedion het vele werk in 2019 alleen kon verzetten door de deskundigheid, toewijding en vasthoudendheid van de afgevaardigden van de deelnemers en door de financiële steun van de deelnemers. Ook de kordate en inhoudelijke ondersteuning door de Eumedion-staf heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan dit succes. Wij willen alle betrokkenen hartelijk bedanken voor hun enthousiasme en inzet in het afgelopen jaar.

Den Haag, 16 juni 2020

Mariëtte Doornekamp, voorzitter

Rients Abma, directeur

1. MISSIE EN STRATEGIE

Eumedion, statutair gevestigd in Amsterdam, heeft in 2017 haar missie en strategie geëvalueerd. De uitkomsten gaven geen aanleiding om de bestaande strategische koers fundamenteel te wijzigen. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de missie en de strategie van Eumedion voor de periode 2018 – 2022.

1.1 Missie

Eumedions missie is kort gezegd:

1. Het bevorderen van goed ondernemingsbestuur en duurzaamheidsbeleid bij Nederlandse beursvennootschappen. Dit draagt bij aan een duurzame waardecreatie door deze vennootschappen en aldus ook aan een beter risico-rendementsprofiel van de beleggingen van de deelnemers van Eumedion.
2. Het bevorderen van betrokken aandeelhouderschap door de bij Eumedion aangesloten deelnemers. Deze institutionele beleggers hebben van nature een langetermijnbeleggingshorizon.

Alleen institutionele beleggers (waar dan ook gezeteld) met aandelenbelangen in Nederlandse beursvennootschappen kunnen gewone deelnemer van Eumedion zijn. Eumedion kent daarnaast een aantal geassocieerd deelnemers.¹

1.2 Ambities tot 2022

1. Het behoud van een aantrekkelijk beleggingsklimaat in Nederland. Aandeelhouders van Nederlandse beursvennootschappen hebben voldoende rechten om de ondernemingsleiding ter verantwoording te roepen en maken hier op een betrokken en verantwoorde wijze gebruik van. De bestuursverslagen bieden een geïntegreerd beeld van de langetermijnwaardecreatie, de duurzaamheid van het verdienmodel van de vennootschap en van haar materiële langetermijnrisico's ('integrated reporting'). De bij Eumedion aangesloten deelnemers benutten deze informatie bij het vervullen van hun rol als betrokken en verantwoord aandeelhouder.
2. De Eumedion-deelnemers stellen zich in woord en daad op als betrokken en verantwoord aandeelhouder. De in 2018 geïntroduceerde Nederlandse Stewardship Code wordt goed nageleefd. Op Europees niveau worden stappen gezet naar meer convergentie ten aanzien van corporate governancebestelsels en verantwoordelijkheden voor institutionele beleggers. Het uitbrengen van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) verloopt in

¹ Hoofdstuk 6 bevat meer informatie hierover.

toenemende mate efficiënter, goedkoper en betrouwbaarder door gebruikmaking van digitale communicatietechnologie. Eumedion-deelnemers zijn volwaardige gesprekspartners van de Nederlandse beursvennootschappen, kunnen het beleid en de strategie van deze vennootschappen ter discussie stellen en weten veranderingen te bewerkstelligen. Eumedion faciliteert de deelnemers hierbij.

3. Eumedion is voor haar deelnemers hét onderzoeks- en kenniscentrum op het terrein van corporate governance en duurzaamheid. Eumedion is een invloedrijke en zichtbare organisatie waarmee deelnemers zich kunnen identificeren en die een aantrekkelijk dienstenpakket voor haar deelnemers biedt.

1.3 Strategie om doelen te bereiken

Eumedion tracht haar doelstellingen onder meer te bereiken door:

- Het bevorderen van overleg tussen institutionele beleggers onderling en met beursvennootschappen (collectief betrokken aandeelhouderschap);
- Het voeren van overleg met nationale beleidsmakers, instellingen van de EU en markttoezichthouders (de Autoriteit Financiële Markten (AFM), De Nederlandsche Bank (DNB), de European Securities and Markets Authority (ESMA)), met de *standard setters* voor verslaggevingsregels (zoals de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ), de International Accounting Standards Board (IASB), de International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), de International Integration Reporting Council (IIRC) en de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)) alsmede met andere relevante autoriteiten en brancheorganisaties, waaronder de Vereniging van Effecten Uitgevende Ondernemingen (VEUO), de Vereniging van Effectenbezitters (VEB) en de Dutch Fund and Asset Management Association (DUFAS);
- Het beïnvloeden van nationale en Europese wet- en regelgeving;
- Het verlenen van diensten aan haar deelnemers op het terrein van corporate governance en duurzaamheid;
- Het informeren/mobiliseren van publiek/belanghebbenden (communicatie).

1.4 Operationele doelstellingen

Uitgangspunten t.a.v. het beïnvloeden van wet- en regelgeving

- *Invloed:* aandeelhouders moeten serieuze invloed binnen de beursvennootschap kunnen uitoefenen.

Eumedion

- *Transparantie*: Beursvennootschappen dienen betekenisvolle financiële én niet-financiële informatie te verschaffen, zodat kapitaalverschaffers zich een goed beeld kunnen vormen van het reilen en zeilen van de vennootschap.
- *Verantwoording*: het bestuur, de raad van commissarissen (RvC) en de externe accountant leggen over hun werkzaamheden verantwoording af aan de AVA. Het is voor aandeelhouders gemakkelijk om gebruik te maken van hun rechten, in het bijzonder het stemrecht.
- ➔ Gesprekspartners zijn primair de nationale beleidsmakers (ministeries, leden van de Tweede en Eerste Kamer), de Europese beleidsmakers (Europese Commissie, Europese Raad en Europees Parlement), nationale en internationale *standard setters* op het terrein van verslaggeving en audit (IASB, IAASB, IIRC, RJ, NBA) en toezichthouders (ESMA, AFM). Daarnaast participeert Eumedion in de volgende organen om in een vroeg proces betrokken te zijn bij de totstandkoming van beleid dat institutionele beleggers (kan) raken:
 - Expert Group on technical aspects of corporate governance processes van de Europese Commissie;
 - ESMA Corporate Reporting Standing Committee Consultative Working Group;
 - IFRS Advisory Council;
 - User Panel van European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG);
 - Commissie Kapitaalmarkt van de AFM;
 - Stakeholderspanel van de AFM;
 - Raad voor de Jaarverslaggeving/Stichting voor de Jaarverslaggeving;
 - Commissie Governance, Risk en Compliance van de NBA; en
 - Deelname aan ad hoc expertmeetings van de Europese Commissie, ministeries en de Tweede Kamer.
- ➔ Eumedion monitort en reageert op relevante beleidsvoorstellen die betrekking hebben op de eerder genoemde drie uitgangspunten (invloed, transparantie en verantwoording). Het moet dan altijd gaan om voorstellen die de positie van de institutionele belegger in de hoedanigheid van aandeelhouder (kunnen) raken. Eumedion kan op deze terreinen ook 'agendazettend' zijn door *position papers* te publiceren en uit te dragen. Het voorgaande betekent ook dat Eumedion niet reageert op voorstellen die puur de positie van de

institutionele belegger als organisatie raken. Dit wordt overgelaten aan specifieke brancheorganisaties zoals de Pensioenfederatie, DUFAS en het Verbond van Verzekeraars.

- Eumedion werkt, binnen het verband van het Global Network of Investor Associations (GNIA) en het International Corporate Governance Network (ICGN), samen om het collectieve geluid van institutionele beleggers ten aanzien van corporate governance- en duurzaamheidszaken verder te versterken. In Europese landen waar nog geen koepel van institutionele beleggers op het terrein van corporate governance en duurzaamheid is opgericht, moedigt Eumedion lokale partijen aan om een dergelijke koepel op te zetten en vervult Eumedion, indien gewenst, hierbij een faciliterende rol.

Uitgangspunten t.a.v. de collectieve dialoog met beursvennootschappen

- Dialoogpartners zijn de individuele vennootschappen met statutaire zetel in Nederland waarvan aandelen actief worden verhandeld of binnen afzienbare tijd zullen worden verhandeld op een Nederlandse gereguleerde markt. Met vennootschappen met statutaire zetel in Nederland waarvan de aandelen enkel worden verhandeld op een buitenlandse gereguleerde markt wordt alleen de dialoog gezocht in het geval van materiële aangelegenheden op het terrein van milieu- en sociaal beleid en governance (ESG).
- Gespreksonderwerpen zijn onder meer de jaarlijkse Eumedion-speerpuntenbrief, duurzaamheidszaken, risicomanagement, distributiebeleid, alsmede de langetermijnstrategie en langetermijnwaardecreatie, strategie-executie en (voorgenomen) bestuursbesluiten die het karakter en de identiteit van de onderneming kunnen veranderen alsmede de verslaggevingsaspecten die samenhangen met deze onderwerpen. Daarnaast wordt voor specifieke ondernemingen die materiële ESG-aangelegenheden kennen een lijst met langetermijn*engagement* doelstellingen opgesteld.
- Eumedion organiseert voor haar deelnemers dialogen met de AEX-beursvennootschappen en zoveel mogelijk met de AMX-ondernemingen. Van belang is dat aan de dialogen een kwalitatief goede beleggersdelegatie deelneemt, met betrokkenheid van zowel portefeuillemanagers als 'ESG-specialisten'. Eumedion bereidt de dialogen met een schriftelijke analyse voor en organiseert voorbereidende *conference calls* met de daarbij betrokken deelnemers. Tijdens de dialoog zelf leidt de *Lead Investor* het gesprek, waarbij er ruimte is voor actieve participatie door alle bij de dialoog betrokken deelnemers alsmede door het secretariaat van Eumedion. Na afloop van de dialoog wordt er een gespreksverslag gemaakt ten behoeve van de bij de dialoog betrokken deelnemers.

- Onder bepaalde voorwaarden kan het Eumedion-secretariaat en/of -bestuur de dialoog zonder deelnemers aangaan, namelijk als 1) de Beleggingscommissie dit wenselijk acht en 2) het Algemeen bestuur hiermee akkoord is. De Beleggingscommissie en het Algemeen bestuur zullen in dat geval voorafgaand aan de dialoog op de hoogte worden gesteld van de Eumedion-kernboodschappen. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer zich bij een bepaalde vennootschap kwesties voordoen die bredere implicaties (kunnen) hebben dan voor de betreffende vennootschap en/of er geen *Lead Investor* is.
- Deelnemers kunnen in de dialogen met beursvennootschappen ook de belangen van obligatiehouders behartigen. In de meeste gevallen liggen deze belangen in het verlengde van de belangen van langetermijnaandeelhouders. In uitzonderlijke situaties, zoals overnames, afsplitsingen en voorstellen tot het uitkeren van superdividenden, kunnen de belangen tussen deze groepen beleggers verschillend zijn. In dergelijke situaties prevaleert het belang van langetermijnaandeelhouders.

Uitgangspunten t.a.v. dienstverlening

- Eumedion faciliteert haar deelnemers om zich als betrokken en verantwoord aandeelhouders op te stellen. Daaronder valt:
 - Het bevorderen van de naleving van de Nederlandse Stewardship Code door de deelnemers van Eumedion, alsmede het actueel houden van deze code. Voor de uitwisseling van trends en ontwikkelingen op het terrein van aandeelhoudersverantwoordelijkheden werkt Eumedion in het verband van het Global Stewardship Codes Network samen met andere opstellers van nationale Stewardship Codes.
 - Het beïnvloeden van wet- en regelgeving t.a.v. het uitoefenen van stemrecht en het ondernemen van *engagement* activiteiten (zaken als grensoverschrijdend stemmen en transparantiebepalingen over stem- en *engagement*beleid passen hierin).
 - Het bevorderen van relevante transparantie door het beïnvloeden van verslaggevingsregels voor de jaarrekening, het bestuursverslag en de controleverklaring van de accountant.
 - Het monitoren en eventueel beïnvloeden van wet- en regelgeving op basis waarvan bepaalde soorten ondernemingen worden uitgesloten (bijvoorbeeld clustermunitefabrikanten) en het voor deelnemers openbaren van uitsluitingslijsten die op basis van wettelijke verboden mede door de officiële autoriteiten zijn opgesteld.

Eumedion

- Het verzenden van ‘*alerts*’ in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van een AVA van een Nederlandse beursvennootschap (waar dan ook genoteerd) staat.
 - Het verzenden van overzichten van wie naar welke AVA gaat, opdat Eumedion-deelnemers desgewenst de betreffende persoon stem- en/of spreekvolmachten kunnen geven.
 - Het ondersteunen van deelnemers bij het opstellen van spreekteksten voor de AVA en het bieden van ondersteuning bij het opstellen van de prioriteiten voor de dialogen met beursvennootschappen.
- Het informeren van de deelnemers over actuele ontwikkelingen op het terrein van corporate governance en duurzaamheid via onder andere de maandelijkse nieuwsbrief, de website, *social media* en *legal alerts*. Eumedion beantwoordt vragen van deelnemers op het terrein van corporate governance en duurzaamheid; hierin past ook het houden van rondetafelbijeenkomsten (waarin *best practices* kunnen worden uitgewisseld), seminars en symposia. Daarnaast wordt aan de hand van vragen die leven bij de deelnemers een onderzoeksagenda opgesteld die kan worden uitgevoerd door diverse onderzoeksinstituten. Voorts kunnen deelnemers worden gewezen op aanbieders van ESG-cursussen en –trainingen.
 - Om de Eumedion-standpunten bij het algemene publiek onder de aandacht te brengen, worden media hierover actief benaderd.

2. EUMEDION: GESPREKSPARTNER VAN BELEIDSMAKERS

Eumedion is ook in 2019 gesprekspartner geweest van de nationale en Europese beleidsmakers en toezichthouders op het terrein van corporate governance, aandeelhoudersrechten, duurzaamheid en verslaggevingsstandaarden. Conform de strategie van Eumedion waren de overleggen uiteindelijk geënt op het behoud van een aantrekkelijk beleggingsklimaat in Nederland. Belangrijke pijlers daaronder zijn het kunnen uitoefenen van serieuze invloed door aandeelhouders, een hoge mate van transparantie door de beursvennootschappen en het afleggen van verantwoording door besturen, raden van commissarissen en accountants. Hieronder wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen met betrekking tot deze pijlers.

2.1 Invloed van aandeelhouders

Eumedion vindt dat aandeelhouders serieuze invloed binnen beursvennootschappen moeten kunnen uitoefenen teneinde een goed systeem van *checks and balances* te bewerkstelligen. Net als in 2017 en 2018, waren er in 2019 tegenstrijdige ontwikkelingen op dit punt. Enerzijds werd het wetsvoorstel ter implementatie van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen en trad het op 1 december 2019 in werking. Deze richtlijn versterkt de rechten van aandeelhouders van beursvennootschappen met name ten aanzien bestuurdersbezoldigingen en pakt bovendien belemmeringen aan in verband met grensoverschrijdend stemmen. Anderzijds stuurde het kabinet in december 2019 een wetsvoorstel voor een bedenktijd naar de Tweede Kamer dat het mogelijk maakt dat aandeelhouders – weliswaar niet permanent, maar wel gedurende een aanzienlijke periode – op afstand kunnen worden geplaatst wanneer er sprake is een vijandig overnamebod en/of ongewenst aandeelhoudersactivisme.

De Tweede Kamer nam in april 2019 het **wetsvoorstel ter implementatie van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten** aan. De Tweede Kamer nam daarbij een aantal amendementen aan welke zijn te herleiden tot het commentaar dat Eumedion in 2018 op het wetsvoorstel gaf.² Zo is via een amendement aan de implementatiewet toegevoegd dat voor een besluit tot vaststelling van het bezoldigingsbeleid een meerderheid van ten minste drie vierde van de ter AVA uitgebrachte stemmen is vereist, tenzij in de statuten een lagere meerderheid is voorgeschreven. Het doel van deze bepaling is om de grip van de AVA op het bezoldigingsbeleid te vergroten. Het wordt voor duurzame en verantwoorde institutionele beleggers op die manier gemakkelijker om de vaststelling van een slecht gestructureerd en/of een exorbitant bezoldigingsbeleid tegen te houden. De Tweede Kamer ging verder akkoord met een amendement om ook kleine en middelgrote beursvennootschappen te verplichten om het bezoldigingsverslag ter adviserende stemming aan de AVA voor te leggen. Het kabinet wilde

² <http://bit.ly/2DR20XY>.

deze groep vennootschappen juist vrijstellen van die verplichting, omdat dit zou leiden tot lastenverlichting. De Tweede Kamer vond dit geen valide argument. De Tweede Kamer oarmde verder een amendement om het bezoldigingsbeleid meer *stakeholder*-georiënteerd te maken; dit ook in navolging van de in februari 2019 herziene Eumedion-aanbevelingen voor het bezoldigingsbeleid van het bestuur.³ Een beursvennootschap die het bezoldigingsbeleid wil wijzigen, moet in het voorstel daartoe voortaan toelichten op welke wijze rekening is gehouden met 1) de identiteit, missie en waarden van de vennootschap, 2) de bezoldigingsverhoudingen binnen de vennootschap en 3) het maatschappelijk draagvlak. De Eerste Kamer nam het wetsvoorstel op 5 november 2019 aan, waarna het op 1 december 2019 in werking trad.

Om de bezoldigingsverslagen van de beursvennootschappen beter met elkaar te kunnen vergelijken, publiceerde de Europese Commissie in maart 2019 **conceptrichtsnoeren voor de presentatie van bezoldigingsverslagen**. Eumedion verwelkomde deze conceptrichtsnoeren, omdat zij zorgen voor een betere vergelijkbaarheid van de bezoldigingspakketten van bestuurders van beursvennootschappen en voor een beter inzicht in de bezoldigingspraktijken.⁴ Aandeelhouders kunnen deze informatie betrekken bij de bepaling van hun stemgedrag. Tijdens het AVA-seizoen 2020 kunnen aandeelhouders van Nederlandse beursvennootschappen namelijk voor het eerst een adviserende stem uitbrengen over de bezoldigingsverslagen. Naar verwachting zullen de definitieve richtsnoeren in het eerste kwartaal van 2020 door de Europese Commissie worden vastgesteld.

Eumedion steunde in 2019 ook het ontwerpvoorstel van minister Hoekstra (Financiën) om **bestuurders en bepaalde medewerkers van financiële ondernemingen te verplichten de aandelen die zij als vast bezoldigingselement ontvangen voor ten minste vijf jaar aan te houden**.⁵ Deze maatregel brengt de belangen van bestuurders en werknemers meer in lijn met het langetermijnbelang van de vennootschap en daarnaast worden op die manier de kortetermijnrisico's ingeperkt. Eumedion steunde ook in algemene zin het principe dat bepaalde financiële ondernemingen transparant moeten maken op welke wijze zij zich rekenschap geven van en verantwoording afleggen over de bezoldigingen in relatie tot de maatschappelijke functie. Het is de verwachting dat het wetsvoorstel over de nadere beloningsmaatregelen voor de financiële sector in de eerste helft van 2020 bij de Tweede Kamer zal worden ingediend.

Eumedion was ook goed te spreken over het ontwerpvoorstel van minister Dekker (Rechtsbescherming) om het voor aandeelhouders van alle Nederlandse beursvennootschappen **gemakkelijker te maken een enquêteprocedure bij de Ondernemingskamer (OK) te**

³ <http://bit.ly/2V4R39y>.

⁴ <http://bit.ly/2ujXfiu>.

⁵ <http://bit.ly/2MI5Zu1>.

starten.⁶ De minister wil de toegangsdrempel voor aandeelhouders leggen op 1% van het geplaatste kapitaal of het houden van aandelen met een totale beurswaarde van ten minste € 20 miljoen. Momenteel ligt deze drempel voor aandeelhouders van zogenoemde kleine beursvennootschappen nog op 10% van het geplaatste kapitaal of het houden van aandelen met een totale nominale waarde van ten minste € 225.000. Voor 'grote' beursvennootschappen gelden al de 1%- en € 20 miljoen-drempel. De hoogte van het geplaatste kapitaal is bepalend voor de kwalificatie van een vennootschap als 'groot' of 'klein'. De wetgever ging hierbij uit van de gedachte dat hoe hoger het geplaatste kapitaal is, hoe groter de vennootschap is en hoe lager de toegangsdrempels tot de OK voor aandeelhouders moeten zijn. Maar omdat in het recente verleden een aantal beursvennootschappen is overgegaan tot de verlaging van de nominale waarde van hun aandelen tot € 0,01 (dat medebepalend is voor de hoogte van het geplaatste kapitaal) kwam dit uitgangspunt van de wetgever op losse schroeven te staan. Vennootschappen die in de economische werkelijkheid groot zijn, zoals Adyen, Ahold Delhaize, Boskalis, Signify, Fiat Chrysler Automobiles, Ferrari en Mylan zijn door de lage nominale waarde van hun aandelen in de juridische werkelijkheid klein. Tot tevredenheid van Eumedion zet de minister dit in het voorontwerp weer recht. Eumedion heeft hier in het verleden meermaals aandacht voor gevraagd.

Eumedion kon op hoofdlijnen ook het door dezelfde minister opgestelde **wetsvoorstel 'dwangakkoord'** ondersteunen.⁷ Dit wetsvoorstel voorziet in een preventief herstructureringsraamwerk waardoor onnodige faillissementen van levensvatbare vennootschappen kunnen worden voorkomen. Door het wetsvoorstel wordt de praktijk een halt toegeroepen waarbij een kleine minderheid van onwillige schuldeisers of aandeelhouders een akkoord op onredelijke gronden kan dwarsbomen en daarmee de herstructurering van een levensvatbare vennootschap kan frustreren. In het wetsvoorstel wordt geregeld dat de rechter een akkoord kan homologeren waardoor het algemeen verbindend is voor alle daarbij betrokken schuldeisers en aandeelhouders (het zogenoemde 'dwangakkoord').

Eumedion is geen voorstander van het in december 2019 bij de Tweede Kamer ingediende **wetsvoorstel om bestuurders van Nederlandse beursvennootschappen onder bepaalde omstandigheden een zogenoemde bedenktijd te gunnen**. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat een aandeelhoudersvoorstel om één of meerdere bestuurders en/of commissarissen te ontslaan, niet direct voor stemming hoeft te worden geagendeerd voor de AVA. Het bestuur van de beursvennootschap kan, na goedkeuring door de RvC, namelijk een zogenoemde bedenktijd van maximaal 250 dagen inroepen om zichzelf tegen het dreigende ontslag te beschermen. Deze bedenktijd kan het bestuur ook inroepen als een aandeelhouder het voorstel doet om een 'eigen kandidaat' in het bestuur en/of de RvC te benoemen of voorstelt om de

⁶ <http://bit.ly/2OWveHH>.

⁷ <http://bit.ly/2kEVNGq>.

statutaire benoemings-, schorsings- en ontslagprocedure te wijzigen. De bedenktijd kan ook ten tijde van een vijandig bod worden ingeroepen. Het vijandige bod kan hierdoor niet worden gefrustreerd omdat de bedenktijd op grond van het wetsvoorstel in ieder geval de dag na gestanddoening van het bod eindigt. Het inroepen van de bedenktijd resulteert er automatisch in dat het aandeelhoudersrecht om bestuurders en commissarissen voor benoeming, schorsing of ontslag voor te dragen, tijdelijk wordt opgeschort. De AVA kan wel over andere onderwerpen besluiten blijven nemen en kan op voorstel van de RvC bestuurders en commissarissen blijven benoemen en ontslaan. De bedenktijd moet door het bestuur worden benut om met diverse belanghebbenden overleg te voeren over de ontstane situatie, waaronder in ieder geval de grootaandeelhouders en – indien aanwezig – de ondernemingsraad (OR). Aandeelhouders die gezamenlijk ten minste 3% van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, kunnen bij de OK de inroeping van de bedenktijd aanvechten. Eumedion heeft op 27 januari 2020 commentaar geleverd op het wetsvoorstel.⁸ Naar de mening van Eumedion hebben Nederlandse beursvennootschappen nu al voldoende mogelijkheden om zichzelf effectief te beschermen tegen een vijandige overname of ongewenst aandeelhoudersactivisme. De beoogde invoering van een aanvullende wettelijke bedenktijd is daarom onnodig en disproportioneel. Veel van de door Eumedion aangevoerde bezwaren zijn opgenomen in het verslag van de Tweede Kamer over het wetsvoorstel.

Kritisch was Eumedion ook over het **wetsvoorstel ongewenste zeggenschap telecommunicatiesector**. Het wetsvoorstel geeft de minister van Economische Zaken en Klimaat de bevoegdheid om overnames in de Nederlandse telecommunicatiesector te verbieden of terug te draaien als de nationale veiligheid of de openbaar orde door die overname in gevaar komt. Een investeerder die een Nederlandse telecommunicatiepartij wil overnemen en daardoor 'relevante invloed' krijgt in de Nederlandse telecommunicatiesector, moet dit vooraf melden aan de minister. Alhoewel Eumedion de strekking van het wetsvoorstel kon onderschrijven, vindt zij de uitwerking te vaag. Eumedion vindt dat het van tevoren klip en klaar moet zijn op welke telecommunicatiepartijen het wetsvoorstel betrekking heeft en op welke wijze de minister zijn bevoegdheden tot het verbieden of terugdraaien van een overname zal toepassen. Tijdens het parlementaire proces is deze helderheid toegenomen. Het wetsvoorstel is op 7 mei 2020 door de Tweede Kamer aangenomen.

2.2 Transparantie door beursvennootschappen

Eumedion vindt dat beursvennootschappen materiële financiële én niet-financiële informatie dienen te openbaren, zodat kapitaalverschaffers zich een goed beeld kunnen vormen van het reilen en zeilen van deze vennootschappen.

⁸ <http://bit.ly/2voE230>.

Eumedion heeft in dat kader in een eind oktober 2019 gepubliceerd *green paper* gepleit voor de **oprichting van een wereldwijde *standard setter* die internationale rapportagestandaarden voor de niet-financiële informatie** zou moeten gaan ontwikkelen.⁹ Deze *standard setter* zou onder de paraplu van de IFRS Foundation moeten vallen. Eumedion wijst er in het *green paper* op dat er de afgelopen jaren een wildgroei aan verslaggevingsstandaarden ten aanzien van niet-financiële informatie is ontstaan. De pogingen van de Global Reporting Initiative (GRI), de Sustainable Accounting Standards Board (SASB), de Climate Disclosure Standards Board (CDSB) en de IIRC om de door deze organisaties uitgevaardigde duurzaamheidsverslaggevingsstandaarden beter op elkaar af te stemmen, gaan naar de mening van Eumedion te traag en niet ver genoeg.¹⁰ Hierdoor is er nauwelijks tot geen sprake van eenduidige en vergelijkbare niet-financiële verslaggeving. Zonder vergelijkbare data zijn de prestaties van vennootschappen op de lange termijn voor beleggers lastig te beoordelen. Dat maakt het voor institutionele beleggers ook lastig om hun eigen deelnemers en klanten te informeren over de mate van duurzaamheid van hun beleggingsbeleid of hun financiële producten. Eumedion vindt het daarom tijd dat de IFRS Foundation twee pilaren krijgt: de IASB die zich zou moeten blijven richten op het ontwikkelen en actualiseren van de internationale financiële verslaggevingsstandaarden en de zogenoemde International Non-Financial Reporting Standards Board (INSB), die niet-financiële verslaggevingstandaarden zou moeten uitvaardigen. De keuze voor de IFRS Foundation is ingegeven door het feit dat deze al een goede governancestructuur heeft en algemeen wordt beschouwd als gezaghebbend en onafhankelijk. Eumedion heeft belanghebbenden uitgenodigd om dit voorstel te becommentariëren en zal in het voorjaar van 2020 een definitief standpunt vaststellen.

Verder actualiseerde Eumedion begin 2019 haar **standpunt ten aanzien van belastingbeleid en -transparantie** door beursvennootschappen.¹¹ Het standpunt vraagt van vennootschappen om een duidelijk en verantwoord belastingbeleid onderdeel te laten uitmaken van hun strategie ten aanzien van goed ondernemerschap. Daarnaast ziet Eumedion het als een verantwoordelijkheid van het bestuur om een passende balans te vinden tussen de voordelen van een lagere belastingafdracht enerzijds en de eventueel hieraan gerelateerde risico's anderzijds, waaronder de *social licence to operate*. Eumedion verzoekt beursvennootschappen daarnaast om publiekelijk te rapporteren over de afgedragen belastingen die in elk land zijn betaald, de zogenaamde *country by country reporting*. Dit maakt een meer gedetailleerde analyse mogelijk door institutionele beleggers van belastinggerelateerde kwesties en draagt bij aan een betere dialoog met beursvennootschappen over deze onderwerpen. Op grond van het geactualiseerde standpunt kon Eumedion ook steun geven aan het initiatief van de GRI om een

⁹ <http://bit.ly/2Wrmwog>.

¹⁰ <http://bit.ly/2PExzHa>.

¹¹ <http://bit.ly/2RBYY13>.

verslaggevingsstandaard over belastingbetalingen op te stellen.¹² Deze conceptstandaard bevat het *country by country reporting*-principe waarbij vennootschappen informatie verschaffen over de belastingafdracht in de landen waar zij activiteiten uitvoeren.

Eumedion kon zich in grote lijnen ook vinden in het voorstel tot herziening van de bestaande **ESMA-aanbevelingen inzake de transparantievereisten voor de inhoud en vormgeving van een prospectus**.¹³ De ESMA-richtsnoeren moeten ervoor zorgen dat alle beleggers van Europese beursvennootschappen voldoende geïnformeerd worden over een beursgang of over een vervolgemissie van aandelen en dat die informatie op een overzichtelijke en consistente wijze wordt gepresenteerd. De nationale toezichthouders, zoals in Nederland de AFM, zullen de transparantierichtsnoeren in acht nemen bij het proces tot goedkeuring van een prospectus.

2.3 Bevordering van de verantwoording door bestuur, RvC en externe accountant

Eumedion wil de verantwoording van het bestuur, de RvC en de externe accountant aan de AVA bevorderen. Net als in de voorgaande jaren, was er in 2019 in dat kader vooral maatschappelijke aandacht voor de rol en de positie van de accountant en de kwaliteit van zijn controlewerkzaamheden.

Op 1 januari 2019 installeerde de minister van Financiën de **Commissie Toekomst Accountancysector** (CTA) die gevraagd werd onderzoek te doen naar de wijze waarop de kwaliteit van de accountantscontrole duurzaam zou kunnen worden verbeterd. In maart 2019 werd Eumedion door de CTA uitgenodigd om mondeling *input* te leveren en Eumedion stelde dit vervolgens in april 2019 op schrift.¹⁴ Eumedion pleitte onder meer voor de mogelijkheid voor institutionele beleggers om ook buiten het gremium van de AVA om toegang te hebben tot de accountant van een beursvennootschap, eventueel in het bijzijn van de voorzitter van de auditcommissie. Eumedion lichtte daarbij toe dat tijdens de AVA niet een echte discussie tussen aandeelhouders en de accountant kan worden gevoerd. Daarvoor is de AVA te massaal. In een meer besloten sessie kunnen institutionele beleggers de accountant kritischer aan de tand voelen over zaken als de kwaliteit van de verslaggeving, de interne beheersing, de interne cultuur en het risicomanagement. Eumedion stelde verder voor om het verslag van de auditcommissie jaarlijks ter adviserende stemming aan de AVA voor te leggen. Eumedion verwacht dat op die manier de kwaliteit en de informatiewaarde van dat verslag toeneemt en dat de auditcommissie de professioneel-kritische instelling van de accountant dan scherper zal beoordelen en evalueren. Op 1 oktober 2019 publiceerde de CTA haar interim-bevindingen en -conclusies. Hieruit bleek dat de CTA het tweede voorstel van Eumedion had overgenomen. In het commentaar op het

¹² <http://bit.ly/2TE4Qrf>.

¹³ <http://bit.ly/2poS9m7>.

¹⁴ <http://bit.ly/2XusyE5>.

tussenrapport kon Eumedion deze aanbeveling dan ook van harte onderschrijven.¹⁵ Dat gold ook voor de aanbeveling van de CTA om de jaarlijkse *in control*-verklaring van het bestuur van een beursvennootschap voortaan te laten controleren door de accountant. Uiterst kritisch stond Eumedion tegenover de CTA-aanbeveling aan het kabinet om in Europees verband te pleiten voor het geheel of gedeeltelijk schrappen van de verplichte periodieke roulatie van accountantskantoren. Volgens Eumedion was het veel te vroeg om in 2019 al een oordeel te vellen over de effecten van de in 2016 ingevoerde wettelijke verplichting voor beursvennootschappen om na uiterlijk 10 jaar te wisselen van accountantskantoor. Eumedion vond het verder een gemiste kans dat de CTA geen doorwrochte analyse had gemaakt over de (on)wenselijkheid van het *audit only*-model (het verplicht afsplitsen van de dienstentak van het accountantskantoor) en van het *joint audit*-model (het controleren van de jaarrekening door twee accountantskantoren). Eind januari 2020 publiceerde de CTA haar eindrapport. Daarin bleef de aanbeveling over de *in control*-verklaring overeind, maar werd tegelijkertijd aanbevolen om nader onderzoek naar de uitwerking hiervan te doen. De aanbeveling over het ter stemming aan de AVA voorleggen van het verslag van de auditcommissie werd veralgemeniseerd door aan te bevelen dat de communicatie tussen *stakeholders* en de accountant en tussen de vennootschap en de *stakeholders* over de accountant moet worden gestimuleerd. De CTA laat de vormgeving hiervan aan de betrokken partijen. Ten aanzien van *joint audit* en *audit only* beveelt de CTA aan structureel te onderzoeken in welke mate de kwaliteit van dergelijke controles afwijkt van andere controles en om een analyse te maken van de ervaringen met deze zogenoemde alternatieve structuurmodellen in andere landen. Zeer naar de zin van Eumedion pleit de CTA niet meer voor een aanpassing van de Europese wetgeving om de verplichte periodieke kantoorroulatie af te schaffen.

2.4 Betrokken en verantwoord aandeelhouderschap

Eumedion propageert betrokken en verantwoord aandeelhouderschap.

Van groot belang hierbij was de inwerkingtreding van de eerste versie van de **Nederlandse Stewardship Code** op 1 januari 2019.¹⁶ In deze Code wordt uitgelegd op welke wijze institutionele beleggers kunnen voldoen aan hun verantwoordelijkheden ten aanzien van betrokken en verantwoord aandeelhouderschap. Op die manier kunnen institutionele beleggers bijdragen aan de langetermijnwaardecreatie door Nederlandse beursvennootschappen waarin is belegd, hetgeen een positief effect heeft op het rendement op hun beleggingen. Daarnaast biedt de Stewardship Code pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders de mogelijkheid om verantwoording af te leggen aan hun deelnemers en cliënten over de wijze waarop zij als betrokken en verantwoord aandeelhouder gebruik hebben gemaakt van hun rechten. Institutionele beleggers die voldoen aan de Stewardship Code, voldoen daarmee ook aan de

¹⁵ <http://bit.ly/2WDlapH>.

¹⁶ <http://bit.ly/2VE2VmG>.

nieuwe aandeelhoudersbetrokkenheidsverplichtingen uit de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten. In aanvulling hierop is in samenwerking met de Pensioenfederatie het servicedocument 'Verantwoord en betrokken aandeelhouderschap' ontwikkeld.¹⁷ Het servicedocument beoogt met name kleinere institutionele beleggers praktische handvatten te bieden bij de uitvoering van hun stewardshipactiviteiten en kan worden gezien als nadere *guidance* bij de Stewardship Code.

Eind 2019 publiceerde Eumedion een eerste **voortgangsrapportage over de implementatie van de Nederlandse Stewardship Code** door de deelnemers van Eumedion.¹⁸ Uit de rapportage blijkt dat de 27 onderzochte Eumedion-deelnemers voortvarend aan de slag zijn gegaan met de implementatie van de principes uit de Stewardship Code. Het merendeel van de onderzochte deelnemers refereert al naar de code en verschaft informatie over de uitvoering van de (betrokkenheids)activiteiten conform de bepalingen uit de code. De rapportage is vooral gericht op de transparantie door Eumedion-deelnemers over hun stemgedrag en betrokkenheidsactiviteiten. Uit het rapport blijkt dat alle onderzochte Eumedion-deelnemers meedoen aan de stemmingen op de AVA's van de Nederlandse beursvennootschappen waarin zij zijn belegd. De meeste deelnemers publiceren ook hun specifieke stemgedrag per AVA-agendapunt. Tegelijkertijd blijkt dat nog maar de helft van de onderzochte deelnemers een toelichting geeft op de belangrijkste stemmingen. Wat betreft de betrokkenheidsactiviteiten rapporteert de overgrote meerderheid over de belangrijkste thema's en prioriteiten en over de resultaten daarvan. Deelnemers zijn echter veel minder transparant over de *engagement*doelen en over de eventuele stappen die zullen worden gezet als die doelen niet worden gehaald. Eind 2020 zal Eumedion een volwaardig monitoring rapport over de naleving van de code publiceren.

Eumedion heeft in 2019 afwijzend gereageerd op een **ontwerp-wetsvoorstel ter uitbreiding van de meldingsplichten voor aandeelhouders**.¹⁹ Het ontwerp-wetsvoorstel voorziet erin dat aandeelhouders hun belangen in beursvennootschappen voortaan al bij een belang van 2% moeten melden (naast de al bestaande wettelijke meldplichten, die momenteel aanvangen bij een 3%-aandelenbelang). Volgens het kabinet kan de introductie van de nieuwe meldingsdrempel bijdragen aan een goede onderlinge en constructieve dialoog tussen aandeelhouders en de vennootschap. Eumedion wees er in haar commentaar op dat de beursvennootschappen op grond van de bestaande wetgeving al voldoende mogelijkheden hebben om hun aandeelhouders die meer dan 0,5% van de aandelen houden, te kennen en met hen een dialoog aan te gaan. Daarnaast is de introductie van een 2%-meldingsdrempel een extra 'nationale kop' op de implementatie van de Europese Transparantierichtlijn en wordt daarmee afbreuk gedaan aan de vorming van een echte Europese kapitaalmarktunie met zoveel mogelijk uniforme Europese

¹⁷ <http://bit.ly/39rxFLm>.

¹⁸ <http://bit.ly/35Gm2yo>.

¹⁹ <http://bit.ly/31QV2dX>.

regelgeving. Tot slot merkte Eumedion op dat het ontwerpvoorstel niet in lijn is met het Regeerakkoord en ten onrechte niet is voorgelegd aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Dit terwijl het ontwerpvoorstel inbreuk maakt op de privacy van kleinere beleggers die privépersonen zijn. Het is nog niet duidelijk of en wanneer het kabinet het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer zal indienen.

Eumedion toonde zich in 2019 daarentegen voorstander voor **strengere regels rondom marktpeilingen**.²⁰ Eumedion pleitte hiervoor in het kader van een ESMA-consultatie over de evaluatie van de werking van de Europese Marktmisbruikverordening. Volgens Eumedion is er bij zogenoemde marktpeilingen (ten aanzien van bijvoorbeeld de acceptatie van een mogelijk openbaar bod of de uitgifte van nieuwe aandelen of obligaties) een aanzienlijk risico dat de marktmisbruikregelgeving wordt geschonden. Eumedion was daarom van mening dat de huidige regels op het terrein van marktpeilingen zouden moeten worden aangescherpt. In haar reactie deed Eumedion verder nog een aantal aanbevelingen op het terrein van *front running*, maatregelen ter voorkoming van marktmisbruik en informatieverschaffing aan de publieke toezichthouder.

Verder heeft Eumedion in 2019 geparticipeerd in diverse Europese consultaties over voorstellen die voortvloeiden uit het in 2018 door de Europese Commissie gepresenteerde **Actieplan: duurzame groei financieren (Sustainable Finance)**. Zo sprak Eumedion in algemene zin onder meer haar steun uit voor:

- De voorstellen van de Europese koepel van toezichthouders op verzekeraars (EIOPA) over de integratie van duurzaamheidsrisico's en -factoren in het beleggingsbeleid van verzekeraars.²¹
- Het voorstel van de Europese Commissie om de door de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) opgestelde verslaggevingstandaarden inzake klimaatrisico's te verankeren in de niet-bindende EU-verslaggevingsrichtsnoeren, ook al heeft het de voorkeur van Eumedion om die verslaggevingsstandaarden op termijn op te nemen in wettelijk bindende niet-financiële verslaggevingsstandaarden voor beursvennootschappen.²²
- Het voorstel van ESMA om de impact van duurzaamheidsfactoren op *credit ratings* transparant te maken.²³
- Het ontwerpadvies van de Europese Technische Expertgroep Duurzame Financiering over de standaarden voor het samenstellen van de 'EU-klimaattransitiebenchmarks' en de 'Op Parijs afgestemde EU-benchmarks'.²⁴

²⁰ <http://bit.ly/2L24mF6>.

²¹ <http://bit.ly/2G9q5tb>.

²² <http://bit.ly/2U3Rp3C>.

²³ <http://bit.ly/2OcQOqI>.

²⁴ <http://bit.ly/2yCwhVr>.

- De voorgestelde ESG-verslaggevingsprojecten van het door EFRAG opgerichte Europees *Corporate Reporting Lab*.²⁵

Kanttekeningen plaatste Eumedion echter bij het voorgestelde **Europese classificatiesysteem ('taxonomie')** om na te gaan hoe 'groen' (ondernemings)activiteiten en beleggingsproducten zijn.²⁶ Eumedion waarschuwde dat dit systeem niet goed gaat werken zolang er geen betrouwbare, vergelijkbare en door een onafhankelijke partij geverifieerde niet-financiële data voorhanden zijn. Een uniform verslaggevingsraamwerk ten aanzien van niet-financiële informatie is daarom onontbeerlijk. De voorgestelde taxonomie bevat screeningscriteria voor 67 activiteiten in de sectoren landbouw, bosbouw, industrie, energie, transport, water en afval, ICT en gebouwen welke "een substantiële bijdrage kunnen leveren aan het tegengaan van klimaatverandering". Eumedion is bang dat de complexiteit van de voorgestelde taxonomie ertoe leidt dat vennootschappen en institutionele beleggers kopschuw worden om het te gebruiken. Eumedion deed daarom de aanbeveling om de toegankelijkheid en bruikbaarheid ervan sterk te verbeteren.

Uiterst sceptisch was Eumedion over de **consultatie van de koepels van Europese financiële toezichthouders (ESMA, EIOPA en EBA) naar ongewenste kortetermijndruk op beursvennootschappen door de financiële sector**.²⁷ Het hiervoor genoemde Actieplan droeg de koepels van de financiële toezichthouders op een onderzoek hiernaar te doen. Eumedion stelde in haar consultatiereactie dat er weinig 'harde' informatie voorhanden is dat de Europese kapitaalmarkt wordt geteisterd door kortetermijngeneigdheid van (institutionele) beleggers. In de reactie verwierp Eumedion de suggestie dat het reële waarde-beginsel van de internationale financiële verslaggevingsstandaarden IFRS zou zorgen voor kortetermijngeneigdheid. *Fair value accounting* zorgt er juist voor dat verliezen niet lang verborgen kunnen blijven, hetgeen juist bijdraagt aan het vertrouwen van langetermijnbeleggers in beursvennootschappen. Eumedion wees er verder op dat steeds meer institutionele beleggers de dialoog met beursvennootschappen aangaan over met name de mogelijkheden tot duurzame, langetermijnwaardecreatie. Een dergelijke dialoog wordt ook gestimuleerd door de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten en de tendens naar indexbeleggen. Eumedion zag wel mogelijkheden om *long termism* verder aan te moedigen door middel van aanpassingen van onder meer de solvabiliteitsrichtlijnen voor verzekeraars, betere en geüniformeerde verslaggeving over niet-financiële informatie en een meer op de lange termijn georiënteerd bezoldigingsbeleid voor bestuurders. De kern van Eumedion's reactie - namelijk dat er geen bewijs is dat institutionele beleggers zich schuldig zouden maken aan kortetermijngeneigdheid in hun

²⁵ <http://bit.ly/2lZ8uj>.

²⁶ <http://bit.ly/2mejZzR>.

²⁷ <http://bit.ly/2YurGiT>.

beleggingsbeleid - werd opgenomen in de in december 2019 gepubliceerde eindrapporten van de Europese financiële toezichhouders..

2.5 Belangrijkste aandachtspunten voor 2020²⁸

1. Het wetsvoorstel om een bedenktijd voor het bestuur van een beursvennootschap in te voeren in het geval van een vijandige overnamesituatie of ongewenst aandeelhoudersactivisme.
2. Het wetsvoorstel om een lagere meldingsdrempel voor aandeelhouders in te voeren.
3. De totstandkoming van het Eumedion position paper over de toekomst van de niet-financiële verslaggeving, mede in relatie tot de verslaggevingsinitiatieven die voortvloeien uit de Europese *Green Deal*.
4. Een nieuw Europees Actieplan ter verdieping van de Europese Kapitaalmarktunie.
5. Het wetsvoorstel ter invoering van een vrouwenquotum voor de RvC's van beursvennootschappen.

²⁸ Zie voor meer informatie over deze en andere voorstellen het Eumedion Beleidsplan 2020: <http://bit.ly/36WguzU>.

3. EUMEDION: PLATFORM VOOR OVERLEG MET BEURSVENNOOTSCHAPPEN

Eumedion biedt haar deelnemers een platform om in gezamenlijk verband te overleggen met Nederlandse beursvennootschappen en om gezamenlijk te overleggen over onderwerpen die op de agenda van AVA's van deze vennootschappen staan.

Het secretariaat van Eumedion ondersteunt dit proces door:

- a. Het organiseren van een dialoog met de belangrijkste Nederlandse beursvennootschappen;
- b. Het faciliteren van de deelnemers bij het bezoeken van AVA's en het uitoefenen van het stemrecht aldaar;
- c. Het monitoren van de agenda's van AVA's en de verslaggeving van de Nederlandse beursvennootschappen en het verzenden van een *alert* naar alle deelnemers in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van de AVA staat;
- d. Het opstellen van een evaluatie van het aandeelhoudersvergaderingen- en jaarverslagenseizoen, het bijhouden van het register met controversiële AVA-voorstellen en het verzenden van de speerpuntenbrief naar de Nederlandse beursvennootschappen.

3.1 Het organiseren van een dialoog met de belangrijkste Nederlandse beursvennootschappen

In de afgelopen jaren wordt het belang van een dialoog tussen de vennootschap en haar aandeelhouders, zowel vóór als tijdens de AVA, steeds sterker benadrukt. Dat blijkt onder meer uit de in 2019 in werking getreden implementatiewet herziene richtlijn aandeelhoudersrechten.

Eumedion heeft in 2019 voor haar deelnemers met 30 (2018: 26) verschillende Nederlandse beursvennootschappen in totaal 49 (2018: 28) dialogen georganiseerd. De grote stijging van het aantal dialogen in 2019 in vergelijking met 2018 hangt vooral samen met een groot aantal dialogen in de tweede helft van 2019 over ontwerpvoorstellen tot wijziging van het bezoldigingsbeleid van diverse beursvennootschappen. Als gevolg van de implementatiewet herziene richtlijn aandeelhoudersrechten moeten de meeste beursvennootschappen tijdens de AVA 2020 een gewijzigd bezoldigingsbeleid ter vaststelling aan de AVA voorleggen. Met het oog hierop zijn veel grote beursvennootschappen reeds in het najaar van 2019 met de voorbereidingen hiervoor gestart.

Ter voorbereiding op elke dialoog werd door het Eumedion-secretariaat een inventarisatie gemaakt van mogelijk te bespreken onderwerpen, waaronder in ieder geval de speerpunten uit de jaarlijkse speerpuntenbrief. In een voorbereidende *conference call* met de daarbij betrokken

deelnemers werden de onderwerpen geprioriteerd en werd de definitieve agenda opgesteld die vervolgens werd gedeeld met de desbetreffende beursvennootschap.

3.2 Het faciliteren van de deelnemers in het deelnemen aan AVA's en het uitoefenen van het stemrecht

Het Eumedion-secretariaat heeft ook in 2019 het bezoeken van AVA's door deelnemers en het uitoefenen van het stemrecht aldaar gefaciliteerd door onder andere de gegevens van de afgevaardigden van de deelnemers die de AVA's bezoeken, rond te sturen. In totaal werden in het AVA-seizoen 2019 door Eumedion-deelnemers (binnen het Eumedion-samenwerkingsverband) 38 (2018: 42) verschillende AVA's bezocht, waaronder die van vrijwel alle AEX-vennootschappen.

3.3 Het monitoren van de agenda's van AVA's en de verslaggeving van de Nederlandse beursvennootschappen en het verzenden van een *alert* naar alle deelnemers in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van de AVA staat

Het Eumedion-secretariaat heeft in 2019 zowel alle agenda's van de AVA's van de Nederlandse beursvennootschappen als de corporate governance- en duurzaamheidsparagrafen van alle bestuursverslagen en de beschikbare duurzaamheidsverslagen bestudeerd. In totaal werden 997 stempunten beoordeeld en werd voor de AVA van tien (2018: zeven) beursvennootschappen de zogenoemde *alert*procedure in werking gesteld.

De *alert*procedure wordt in werking gesteld op het moment dat het Eumedion-secretariaat een mogelijk controversieel onderwerp op een AVA-agenda signaleert. Op dat moment wordt de Eumedion-deelnemer die de AVA van de betreffende beursvennootschap gaat bezoeken op de hoogte gesteld, evenals de voorzitter van de Beleggingscommissie. Deze personen treden vervolgens in contact met de beursvennootschap om nadere uitleg te vragen en om de Beleggingscommissie van Eumedion bijeen te roepen. Op het moment dat de Beleggingscommissie besluit dat het betreffende voorstel (flagrant) in strijd is met de Nederlandse wet- en regelgeving, de Nederlandse corporate governance code en/of het Eumedion Handboek Corporate Governance wordt, na in kennisstelling van de Eumedion-voorzitter, door het Eumedion-secretariaat een *alert* uitgestuurd naar alle deelnemers van Eumedion. Van de tien keer dat in 2019 de *alert*procedure voor een AVA in werking werd gesteld, werd in negen gevallen daadwerkelijk een *alert* uitgestuurd. De reden hiervoor is dat in één geval de vennootschap het desbetreffende voorstel al had ingetrokken voordat de *alert* kon worden uitgestuurd. In één geval werd de *alert* elf dagen vóór de AVA-datum ingetrokken nadat de desbetreffende vennootschap een aantal wijzigingen in het voorstel had aangebracht en een aantal toezeggingen had gedaan. De verzonden *alerts* hadden betrekking op voorstellen tot wijziging van het bezoldigingsbeleid voor het bestuur (vijfmaal), de decharge van het bestuur

en/of de RvC (tweemaal), een voorstel tot wijziging van de statuten (éénmaal), een voorstel tot herbenoeming van een commissaris (éénmaal) en een aandeelhoudersresolutie (éénmaal). In één geval werd het voorstel door de vennootschap bij aanvang van de AVA ingetrokken, in één geval werd het voorstel door de AVA verworpen en in één geval (aandeelhoudersresolutie) werd het voorstel, tegen het advies van het bestuur in, door de AVA juist aangenomen. In de andere zes gevallen ontmoette het voorstel een relatief hoog aantal tegenstemmen (uiteenlopend van 10% tot 37% van de uitgebrachte stemmen).

3.4 Het opstellen van een evaluatie van het AVA- en jaarverslagenseizoen en het verzenden van de speerpuntenbrief naar de Nederlandse beursvennootschappen

Kort na het AVA-seizoen heeft Eumedion een evaluatie van het AVA-seizoen 2019 opgesteld waarin de belangrijkste bevindingen en conclusies vanuit het perspectief van institutionele beleggers zijn weergegeven. Ook werd verslag gedaan van de bevindingen rond de Eumedion Speerpuntenbrief.²⁹ Een bewerking van de evaluatie is verschenen in het juridisch vaktijdschrift *Ondernemingsrecht*.

De hoofdpunten van de evaluatie waren:

- Het aantal bestuursvoorstellen dat werd weggestemd of ingetrokken lag in 2019 met 14 veel hoger dan de jaren daarvoor (2018: 5; 2017: 8). Tegelijkertijd nam het aantal bestuursvoorstellen dat veel tegenstemmen ontmoette af van 36 in 2017 en 29 in 2018 naar 26 in 2019. Volgens Eumedion blijkt hieruit een tweedeling tussen beursvennootschappen die wel en die niet voorafgaand aan de publicatie van een definitief voorstel actief aandeelhouders en andere *stakeholders* consulteren. Als zulke consultaties wel worden gehouden, is het risico op verwerping van het voorstel of van een hoog aantal tegenstemmen veel kleiner.
- Eumedion vond het opvallend dat in de gevallen waarin bestuurders en commissarissen door de AVA niet werden gedechargeerd (ING Groep) of waarin dit stempunt veel tegenstemmen opleverde (SBM Offshore) de desbetreffende vennootschappen geen publiek *statement* publiceerden over de interpretatie van het stemresultaat.³⁰ In landen zoals het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Zwitserland is het gebruikelijk dat een onderneming na afloop van de AVA aangeeft welke maatregelen de vennootschapsleiding neemt om de zorgen van aandeelhouders weg te nemen.
- De Nederlandse beursvennootschappen en hun aandeelhouders ondernamen actie om meer vrouwen in het bestuur en de RvC te krijgen. Tussen 1 oktober 2018 en 1 juli 2019 was bijna 50% van de nieuw voorgedragen bestuurders en commissarissen vrouw. Het aantal Nederlandse beursvennootschappen dat geen enkele vrouwelijke bestuurder en geen enkele

²⁹ <http://bit.ly/2NxolKf>.

³⁰ ING Groep publiceerde op 8 augustus 2019 alsnog een *statement* naar aanleiding van de door de AVA verworpen stempunten inzake de decharge van het bestuur en van de RvC.

vrouwelijke commissaris kent, daalde van 17 op 1 juli 2018 naar 11 op 1 juli 2019. Een groeiend aantal institutionele beleggers stemde tegen de herbenoeming van mannelijke leden van de selectie- en benoemingscommissie als de vennootschap alleen maar mannelijke bestuurders en commissarissen heeft. Dit gebeurde in 2019 bijvoorbeeld bij Flow Traders. Ondanks het grotere aantal nieuwe vrouwelijke bestuurders en commissarissen, neemt het totaal aantal vrouwelijke bestuurders en commissarissen bij de AEX- en AMX-vennootschappen slechts mondjesmaat toe. Dit komt vooral door de lange zittingstermijnen van bestuurders en commissarissen, waardoor er nauwelijks ‘verse’ aanwas is.

- Tijdens de AVA's van de AEX-vennootschappen werd in 2019 voor het zesde achtereenvolgende jaar een nieuw record gevestigd wat betreft het aantal uitgebrachte stemmen: 73,2% tegenover 72,4% in 2018. Dit reflecteert de sterke mate van betrokkenheid van aandeelhouders bij de vennootschappen waarin zij beleggen.
- De controleverklaring van de accountants wordt langzaam steeds informatiever voor beleggers. Steeds meer accountants geven een beschrijving van hun werkzaamheden om fraude en andere overtredingen van wet- en regelgeving te detecteren. De accountant van Altice Europe waarschuwde expliciet voor governance-risico's bij deze vennootschap.

Mede naar aanleiding van de evaluatie van de in 2019 gehouden AVA's heeft Eumedion in december 2019 haar aanbeveling over emissiemachtigingen voor de besturen van Nederlandse beursvennootschappen verruimd.³¹ De verruiming geldt alleen als wordt toegezegd dat bestaande aandeelhouders bij een aandelenuitgifte het voorkeursrecht behouden. Tot en met het AVA-seizoen 2019 werd de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers aanbevolen om besturen van beursvennootschappen toe te staan om voor een periode van 18 maanden maximaal 10% nieuwe aandelen uit te geven voor 'algemene financieringsdoeleinden' en een additionele 10% voor het geval van een fusie of overname. In beide situaties kon het voorkeursrecht voor bestaande aandeelhouders worden beperkt of uitgesloten. Vanaf het AVA-seizoen 2020 beveelt Eumedion haar deelnemers aan om besturen van vennootschappen te machtigen om voor een periode van maximaal 18 maanden tot maximaal 10% nieuwe aandelen uit te geven waarbij het voorkeursrecht kan worden beperkt of uitgesloten en additioneel 20% nieuwe aandelen als aandeelhouders het voorkeursrecht behouden.

³¹ <http://bit.ly/2swXB7Y>.

4. EUMEDION: PARTICIPANT IN NATIONALE EN INTERNATIONALE GREMIA

Eumedion participeert in verschillende nationale en internationale organisaties om het geluid van de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers te laten horen en om reeds in een vroeg stadium betrokken te zijn bij de totstandkoming van beleid dat institutionele beleggers (mogelijk) zal raken.

4.1 Monitoring Commissie Corporate Governance Code

De Monitoring Commissie Corporate Governance Code is samengesteld door de organisaties die in 2003 de Commissie Tabaksblad hebben ingesteld (de zogenoemde schragende partijen). Hiertoe behoort onder meer (de rechtsvoorganger van) Eumedion. De huidige Monitoring Commissie wordt voorgezeten door Pauline van der Meer Mohr, onder meer commissaris bij DSM en president-commissaris bij accountantskantoor EY. Roderick Munsters, tussen 2004 en eind 2009 voorzitter van Eumedion en haar rechtsvoorganger SCGOP, zit op aanbeveling van Eumedion en de VEB in de commissie. Eind 2019 publiceerde de commissie haar eerste monitoring rapport.

4.2 Raad voor de Jaarverslaggeving

Eumedion participeert sinds 2007 in de zogenoemde gebruikersdelegatie van de RJ. De RJ heeft tot doel de kwaliteit van de externe verslaggeving, in het bijzonder de jaarrekening, door rechtspersonen en andere organisaties in Nederland te bevorderen. Dit wordt onder meer gerealiseerd door het publiceren van 'Richtlijnen voor de jaarverslaggeving' en door het becommentariëren van voorstellen tot wijziging van de internationale verslaggevingsstandaarden IAS/IFRS. Sinds 22 maart 2011 zit Martijn Bos, beleidsmedewerker verslaggeving en audit van Eumedion, in de RJ. Eumedion-directeur Riens Abma zit in het bestuur van de Stichting voor de Jaarverslaggeving.

4.3 Adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM

Eumedion is in 2010 op uitnodiging van de AFM lid geworden van het adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM. Het adviserend panel komt twee keer per jaar samen en kan dan vragen stellen en advies geven over het jaarplan, de begroting, de kosten van het toezicht en de jaarverantwoording van de AFM. Het overleg tussen de AFM en het adviserend panel heeft twee doelen: i) instellingen die onder toezicht van de AFM staan, kunnen invloed uitoefenen op de financiën en het beleid van de AFM en ii) de AFM krijgt inzicht in de financiële gevolgen die het toezicht heeft voor de instellingen. De AFM kan door het overleg ook weer haar eigen functioneren verbeteren. Riens Abma woonde in 2019 beide vergaderingen van het panel bij.

4.4 Commissie Kapitaalmarkt van de AFM

Sinds 1 oktober 2018 is de Eumedion-directeur Rients Abma lid van de Commissie Kapitaalmarkt van de AFM. Deze commissie adviseert het bestuur van de AFM over casuïstiek, wetgevingsaspecten en interpretaties op het gebied van openbare biedingen, marktmisbruik en prospectussen. Verder adviseert de commissie over de hoofdlijnen van het beleid ten aanzien van het toezicht op financiële verslaggeving en het toezicht op accountantsorganisaties. Daarnaast zijn de leden beschikbaar voor advies en presentaties en worden zij geregeld betrokken bij verschillende actuele AFM-aangelegenheden. De Eumedion-directeur is in 2019 aanwezig geweest bij alle vier de commissievergaderingen.

4.5 European Expert Group on Technical Aspects of Corporate Governance Processes

Eumedion-directeur Rients Abma werd op 13 september 2017 door de Europese Commissie benoemd tot lid van de Expert Group on Technical Aspects of Corporate Governance Processes. Ook Eumedion-bestuurslid Amra Balić werd tot lid van deze expertgroep benoemd. De expertgroep adviseert de Europese Commissie over de implementatiemaatregelen inzake de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten (proces van grensoverschrijdend stemmen en standaardisatie van de presentatie van het bezoldigingsverslag) en ten aanzien van eventuele nieuwe Europese corporate governance beleidsinitiatieven. De Eumedion-directeur heeft in 2019 aan alle twee vergaderingen van de expertgroep deelgenomen. Dit betroffen gezamenlijke vergaderingen met de expertgroep vennootschapsrecht van de Europese Raad over de voorstellen van de Europese Commissie om tot een meer gestandaardiseerde presentatie te komen van de bezoldigingsverslagen van de Europese beursvennootschappen.

5.6 European IPO Task Force

In de zomer van 2019 namen Accountancy Europe, de Europese beurzenfederatie FESE, de European Bank for Reconstruction and Development en CFA Institute het initiatief tot het installeren van een Europese 'IPO Task Force'. Doel van deze Task Force is om de Europese Commissie te adviseren over maatregelen om beursgangen van met name de kleinere en middelgrote vennootschappen te faciliteren. Eumedion-directeur Rients Abma werd gevraagd om lid te worden van deze Task Force. Hij heeft in 2019 aan drie vergaderingen deelgenomen. Het adviesrapport is op 2 maart 2020 gepubliceerd.

4.7 International Corporate Governance Network

ICGN is het wereldwijde netwerk van institutionele beleggers dat onder meer tot doel heeft goede corporate governance in de wereld te bevorderen. Het doet dit onder andere door *best practices* voor zowel beursvennootschappen als institutionele beleggers te ontwikkelen, door te reageren op consultaties en voorstellen voor wetgeving van nationale en internationale overheden op het terrein van corporate governance en door een platform te bieden waar leden elkaar kunnen

ontmoeten. Dit gebeurt onder andere door het organiseren van congressen. Voormalig Eumedion bestuurslid Claudia Kruse (APG Asset Management) is sinds 2016 lid van het ICGN-bestuur. Daarnaast is Eumedion-directeur Rients Abma lid van de Shareholder Rights Committee. Verder zijn diverse afgevaardigden van Eumedion-deelnemers lid van verschillende ICGN-commissies. Eumedion was in februari 2019 gastheer van een ICGN-congres in Amsterdam (zie ook paragraaf 5.1).

4.8 Global Network of Investor Associations

Eumedion is sinds 2013 lid van het GNIA, een parapluorganisatie van de nationale organisaties die de belangen van institutionele beleggers behartigen. Ongeveer één keer per twee maanden wordt een *conference call* gepland om de belangrijkste ontwikkelingen in de landen waar de nationale beleggersplatformen zetelen, te bespreken en om (als dat dienstig is) elkaar te ondersteunen. Naast Eumedion zijn lid van GNIA: de Asian Corporate Governance Association (ACGA), de Australian Council of Superannuation Investors (ACSI), de Australian Institute of Superannuation Trustees (AIST), de Braziliaanse Association of Capital Markets Investors (AMEC), de Italiaanse organisatie van vermogensbeheerders Assogestioni, de Canadian Coalition of Good Governance, de Amerikaanse Council of Institutional Investors (CII) en de Britse organisatie van vermogensbeheerders Investment Association. ICGN verzorgt het secretariaat van GNIA. De Eumedion-directeur heeft in 2019 op twee na aan alle *conference calls* deelgenomen.

4.9 Global Stewardship Codes Network

Eumedion participeert sinds 2016 in het Global Stewardship Codes Network. Dit is een informeel netwerk van alle opstellers van nationale gedragscodes voor institutionele beleggers ('Stewardship Codes'). Periodiek wordt informatie uitgewisseld over de ontwikkelingen op het terrein van aandeelhoudersverantwoordelijkheden en de monitoring van de gedragscodes. Eumedion heeft in 2011 voor haar deelnemers de 'Best practices voor betrokken aandeelhouderschap' opgesteld, die in 2018 werden 'opgevolgd' door de eerste versie van de Nederlandse Stewardship Code. Naast Eumedion zijn de opstellers van de Stewardship Codes van Brazilië, Canada, Denemarken, Italië, Japan, Kenia, Maleisië, Singapore, Taiwan, Thailand, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Zuid-Afrika, Zuid-Korea en Zwitserland bij het informele netwerk aangesloten. De Eumedion-directeur heeft in 2019 aan twee *conference calls* deelgenomen en Ron Gruijters, beleidsmedewerker duurzaamheid, aan één.

4.10 IFRS Advisory Council

Eind november 2019 hebben de Trustees van de IFRS Foundation Eumedion benoemd tot lid van IFRS Advisory Council. De benoeming geldt vanaf 1 januari 2020. De IFRS Advisory Council adviseert de IFRS Board en de IFRS Trustees over strategische en technische

verslaggevingszaken en bestaat uit 51 organisaties en individuen. De leden vertegenwoordigen onder meer opstellers, gebruikers en controleurs van de financiële verslaggeving. Daarnaast zijn academici, toezichthouders en *standard setters* lid van de adviesraad. Naast Eumedion vertegenwoordigen ook de Amerikaanse CII, de Britse Investment Association en het ICGN beleggers in de adviesraad. De Europese Commissie en de Amerikaanse en Japanse beurstoezichthouders zijn waarnemers. De adviesraad komt ten minste twee maal per jaar bijeen. Martijn Bos, beleidsmedewerker verslaggeving en audit, zal Eumedion tijdens de vergaderingen van de IFRS Advisory Council vertegenwoordigen.

4.11 User Panel van de European Financial Reporting Advisory Group

Beleidsmedewerker verslaggeving en audit Martijn Bos heeft sinds eind 2011 zitting in het User Panel van EFRAG, het adviesorgaan van de Europese Commissie op het terrein van financiële verslaggeving. Martijn Bos heeft in 2019 aan drie vergaderingen van het User Panel deelgenomen.

4.12 Beurgenoteerde-OOB Commissie van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants

Eumedion-directeur Riets Abma is in maart 2015 benoemd tot lid van de commissie Beurgenoteerde-OOB Commissie (BOC) van de NBA. De BOC adviseert het NBA-bestuur op onderwerpen die specifiek de accountantskantoren die de jaarrekeningen van beursvennootschappen controleren, raken. De commissie bestaat uit leden van auditcommissies van beursvennootschappen, accountants, (wetenschappelijke) adviseurs en vertegenwoordigers van aandeelhouders. De commissie vergadert ongeveer vier keer per jaar. Riets Abma heeft in 2019 op één na alle commissievergaderingen bijgewoond.

4.13 Onderzoekscentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen

Eumedion is sinds 2008 partner van het Onderzoekscentrum Onderneming & Recht (OO&R). In het OO&R hebben de rechtswetenschap en de juridische praktijk hun krachten gebundeld. Naast de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen participeert hierin een aantal toonaangevende advocaten- en notariskantoren en ondernemingen. Door te participeren in het OO&R kan Eumedion invloed uitoefenen op de onderzoeksprojecten van het OO&R. In het bijzonder kan zij dit door het doen van voorstellen voor nieuwe projecten en het aanleveren van onderzoekers en redacteurs voor bepaalde onderzoeksbundels. Tevens bestaat de mogelijkheid om actief bij te dragen aan een onderzoek, wat de zichtbaarheid en kenbaarheid van Eumedion vergroot en bijdraagt aan de kennisverbreding van het Eumedion-secretariaat. De jaarlijkse curatoriumvergadering werd in 2019 bijgewoond door Eumedion-directeur Riets Abma.

5. EUMEDION: DIENSTVERLENING AAN DEELNEMERS EN HET INFORMEREN VAN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Eumedion wenst een *thought leader* te zijn op het terrein van corporate governance en duurzaamheid. Zij ziet het als haar taak om haar deelnemers te informeren over de belangrijkste ontwikkelingen op het terrein van corporate governance en duurzaamheid. In dat kader was Eumedion in 2019 gastheer van een door het International Corporate Governance Network (ICGN) georganiseerd congres in Amsterdam, organiseerde zij in samenwerking met de Pensioenfederatie een webinar over de op 1 januari 2019 in werking getreden Nederlandse Stewardship Code, hield zij in samenwerking met NN Investment Partners en de Rijksuniversiteit Groningen een seminar over 'effectief engagement' en organiseerde zij in het najaar traditiegetrouw het Eumedion-symposium. In 2019 stond dat symposium in het teken van de verslaggeving door beursvennootschappen en het door Eumedion gepubliceerde *green paper* over de toekomst van de niet-financiële verslaggeving.

Verder hebben het Eumedion-bestuur en -secretariaat ook in 2019 deelgenomen aan verschillende symposia en debatten en verschillende (opiniërende) artikelen geschreven om het gedachtegoed van institutionele beleggers en de Eumedion-posities onder een breder publiek onder de aandacht te brengen. Ook is elke maand een Eumedion nieuwsbrief gepubliceerd.

5.1 ICGN Amsterdam Congres

Eumedion was op 12 en 13 februari 2019 de gastheer van een door het ICGN georganiseerd congres in Amsterdam. Het ICGN is het wereldwijde netwerk van institutionele beleggers dat onder meer tot doel heeft goede corporate governance in de wereld te bevorderen. Tijdens het congres werd een aantal actuele corporate governance- en duurzaamheidszaken besproken, zoals de perceptie van aandeelhouders over het Nederlandse beleggingsklimaat (mede in het licht van de op handen zijnde introductie van een bedenktijd voor Nederlandse beursvennootschappen), de toekomstige structuur van accountantskantoren, de toekomst van de AVA, het gebruik van robots en kunstmatige intelligentie in de bestuurskamers en het organiseren van dialogen tussen aandeelhouders en andere *stakeholders* van beursvennootschappen. Het congres werd door zo'n 300 personen bezocht. Een impressie van het congres is te vinden op de ICGN-website.³²

5.2 Webinar over Nederlandse Stewardship Code

Op 25 februari 2019 organiseerden Eumedion en de Pensioenfederatie een webinar over de op 1 januari 2019 in werking getreden Nederlandse Stewardship Code. Rients Abma (directeur Eumedion) en Frank Huitema (Chief Investment Officer Telegraaf Pensioenfonds) bespraken

³² <https://www.icgn.org/events/past-events/amsterdam-photos>.

tijdens het webinar de achtergronden en de inhoud van de Code en de verschillen met huidige en toekomstige wet- en regelgeving. Ook beantwoordden zij vragen van deelnemers. Het webinar is nog terug te zien op de website van de Pensioenfederatie.³³

5.3 Seminar 'Effectief Engagement'

In samenwerking met NN Investment Partners en de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) organiseerde Eumedion op 5 maart 2019 een seminar over 'effectief engagement'. Aanleiding hiervoor vormden de inwerkingtreding van de Nederlandse Stewardship Code, het wetsvoorstel ter implementatie van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten, de inwerkingtreding van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen en de handreiking die over ESG-engagement is opgesteld door de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI). Tijdens het seminar discussieerden Tjerk Huysinga (Shell), Marian Hogeslag (DoubleDividend), Kris Douma (destijds werkzaam bij de UNPRI) en Rieneke Slager (RuG) onder leiding van Adri Heinsbroek (NN Investment Partners) over onder meer betrokken aandeelhouderschap, collectief *engagement* en de implementatie van de Nederlandse Stewardship Code.

5.4 Symposium 'Beursondernemingen en hun verslaggeving: naar een completer verhaal'

Op 5 november 2019 vond het jaarlijkse symposium van Eumedion plaats in de Jaarbeurs in Utrecht. Het symposium stond in het teken van de verslaggeving door beursvennootschappen en het door Eumedion gepubliceerde *green paper* over de toekomst van de niet-financiële verslaggeving. In het *paper* houdt Eumedion een pleidooi voor de oprichting van een wereldwijde *standard setter* die rapportagestandaarden voor de niet-financiële informatie zou moeten uitvaardigen. Wat Eumedion betreft zou deze *standard setter* onder de 'paraplu' van de IFRS Foundation moeten komen te vallen. Het *green paper* kon op bijval rekenen van veel sprekers, zoals Gerard Paulides (Vopak), Corien Wortmann (ABP), Hanneke Overbeek (EY) en Carin Gorter (commissaris bij verschillende beursvennootschappen). Corien Wortmann waarschuwde de IFRS Foundation wel om lering te trekken uit de discussies rond het opstellen en wijzigen van de internationale financiële verslaggevingsstandaarden, namelijk "keep it simple". Carin Gorter zag alleen een rol voor de IFRS Foundation om de meetmethode voor een beperkt aantal niet-financiële kernindicatoren (KPI's) te uniformeren. Zij vond dat er zeker ook ruimte zou moeten blijven voor "het eigen verhaal" van vennootschappen en voor het publiceren van ondernemingsspecifieke KPI's. Hans Hoogervorst kon niet namens de IFRS Foundation spreken, maar verzekerde de aanwezigen dat het *green paper* binnen de IFRS Foundation de aandacht zal krijgen die het verdient. Het denken staat volgens de IASB-voorzitter ook bij de Trustees van de IFRS Foundation namelijk niet stil. Hij was het bovendien geheel eens met de strekking van het *paper*: "De huidige alfabetsoep van organisaties en standaarden die zich met

³³ <https://www.pensioenfederatie.nl/website/evenementen-overzichtpaginas/webinar-nederlandse-stewardship-code>.

duurzaamheidsverslaggeving bezighouden, drijft velen tot wanhoop. Het is voor het bedrijfsleven en investeerders moeilijk wijs te worden uit de veelheid van organisaties en standaarden. Ik onderschrijf Eumedion's oproep tot consolidatie dus volledig", aldus de heer Hoogervorst. Een uitgebreid verslag van het symposium, met daarbij 'doorlinks' naar de verschillende speeches en presentaties, is te lezen op de website van Eumedion.³⁴

5.5 Deelname aan symposia, debatten en het schrijven van artikelen

De Eumedion-staf heeft in 2019 deelgenomen aan de volgende symposia en debatten:

- Presentatie van Rients Abma over de fiduciaire verantwoordelijkheden van institutionele beleggers tijdens een vergadering van de AFM Commissie Kapitaalmarkt op 7 februari 2019 in Amsterdam.
- Presentatie van Rients Abma over de werking van het 'Eumedion-model' tijdens een rondetafelbijeenkomst van de Investor Stewardship Group Switzerland op 3 april 2019 in Zürich.
- Presentatie van Rients Abma over 'de aandeelhoudersvergadering anno 2019' voor de leden van de Rotary Club Den Haag Des Indes op 13 mei 2019.
- Deelname van Rients Abma aan een 'Investor Panel'-discussie tijdens de Deloitte Governance Leaders Summit op 22 mei 2019 in Madrid.
- Presentatie van Rients Abma over Eumedion en het belang van goede governance tijdens een DNB-workshop over ESG-toezicht op pensioenfondsen op 4 juni 2019 in Amsterdam.
- Presentatie van Rients Abma over enkele trends in de AVA's van Nederlandse beursvennootschappen tijdens een bijeenkomst van de werkgroep ondernemingsrecht van advocatenkantoor Allen & Overy op 19 juni 2019 in Amsterdam.
- Presentatie van Rients Abma over het Eumedion-evaluatierapport over de in 2019 gehouden AVA's van Nederlandse beursvennootschappen voor partners en medewerkers van advocatenkantoor Clifford Chance op 21 juni 2019 in Amsterdam.
- Speech van Rients Abma over de positie en rol van institutionele beleggers tijdens het door de Erasmus School of Law op 26 juni 2019 georganiseerde symposium over de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten.
- Deelname van Rients Abma aan de ESMA Workshop over kortetermijngeneigdheid op de financiële markten op 16 september 2019 in Parijs.
- Presentatie van Rients Abma over de verwachtingen van institutionele beleggers ten aanzien van de structuur van en de verslaggeving over bestuurdersbezoldigingen tijdens een door Focus Orange en Georgeson georganiseerd seminar over het bezoldigingsbeleid op 18 september 2019 in Amsterdam.
- Deelname van Rients Abma aan een paneldiscussie over *engagement* en stewardship codes tijdens een door de Deutsche Vereinigung für Finanzanalyse und Asset Management

³⁴ <http://bit.ly/2NKTPiS>.

georganiseerd seminar over de ontwikkeling van een Duitse stewardship code op 19 september 2019 in Frankfurt am Main.

- Presentatie van Rients Abma over trends in de AVA's van Nederlandse beursvennootschappen tijdens een kennisbijeenkomst van de rechters en raden van de Ondernemingskamer op 30 september 2019 in Amsterdam.
- Deelname van Rients Abma aan de hoorzitting van de Tweede Kamer over langetermijnwaardecreatie op 30 oktober 2019 in Den Haag.³⁵
- Deelname van Rients Abma aan een paneldiscussie over bestuurdersbezoldigingen tijdens de Vlerick Business School Executive Rewards Conference op 25 november 2019 in Brussel.

Het Eumedion-secretariaat heeft in 2019 de volgende opiniërende artikelen geschreven voor tijdschriften, boeken en websites:

- Artikel van Rients Abma, 'De mislukte unificatie van Unilever', Maandblad voor Ondernemingsrecht 2019/1&2, p. 40-48.
- Artikel van Rients Abma en Christel Grundmann-van de Krol, 'De niet geregelde 'gereguleerde informatie'', Ondernemingsrecht 2019/136, p. 761-764.
- Artikel van Rients Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2019', Ondernemingsrecht 2019/145, p. 813-822.
- Hoofdstuk 'Langetermijnwaardecreatie vanuit het perspectief van institutionele beleggers', geschreven door Rients Abma voor het Jaarboek Corporate Governance 2019-2020.
- Artikel van Rients Abma, 'De positie en rol van institutionele beleggers', Ondernemingsrecht 2019/158, p. 873-880.
- Artikel van Diana van Kleef, 'Het voorontwerp voor de wet uitbreiding meldplichten aandeelhouders', Maandblad voor Ondernemingsrecht 2019/10&11, p. 283-287.
- Column van Martijn Bos, 'Eumedion calls for the establishment of an International Non-Financial Reporting Standards Board', geplaatst op de website van de Corporate Reporting Users' Forum.
- Hoofdstuk 'De fysieke aandeelhoudersvergadering moet behouden blijven (althans voorlopig)', geschreven door Rients Abma voor de ZIFO-bundel 'De aandeelhoudersvergadering van de beursvennootschap', december 2019.

5.6 Deelname aan *stakeholder*dialogen

Het secretariaat van Eumedion wordt in toenemende mate verzocht door Nederlandse beursvennootschappen en institutionele beleggers (al dan niet participierend in Eumedion) om deel te nemen aan zogenoemde *stakeholder*dialogen. Eumedion poogt om zoveel als mogelijk bij deze bijeenkomsten aanwezig te zijn en haar standpunten ten aanzien van corporate governance en duurzaamheid over het voetlicht te brengen. Daarnaast wordt het secretariaat regelmatig

³⁵ De schriftelijke inbreng voor deze hoorzitting is te downloaden via: <http://bit.ly/31QK8UB>.

gevraagd om schriftelijk *input* te leveren voor materialiteitsanalyses die vennootschappen opstellen en later worden gepubliceerd in hun bestuursverslag.

5.7 Media-aandacht

Ook in 2019 besteedden de media weer veel aandacht aan de Eumedion-standpunten: in totaal 163 keer (2018: 197 keer, 2017: 205 keer; 2016: 160 keer); dat is ongeveer veertien keer per maand. De absolute 'piek' vond plaats in april (24 maal), toen Eumedion de voorpagina van de *Financial Times* haalde met een bericht over Shell en veel media naar dat artikel verwezen. De novembermaand nam de tweede positie in (23 maal), toen er veel werd bericht over het *green paper* van Eumedion over de toekomst van de niet-financiële verslaggeving.

5.8 Eumedion Nieuwsbrief

Eumedion publiceerde ook in 2019 weer maandelijks een nieuwsbrief. Door middel van de nieuwsbrief voorziet Eumedion haar deelnemers en andere belanghebbenden van informatie over zowel de laatste nationale en internationale ontwikkelingen op het gebied van corporate governance en duurzaamheid als de standpunten van Eumedion over wet- en regelgeving.³⁶

5.9 Website Eumedion

De website van Eumedion (www.eumedion.nl) blijft voor de deelnemers en andere belangstellenden de belangrijkste bron van informatie over de standpunten van Eumedion, onderzoeken, nieuwsbrieven, jaarverslagen en beleidsplannen. Ook worden bezoekers van de website via de agenda op de hoogte gehouden van de activiteiten van Eumedion. De kennisbank met een zoekfunctie naar jaarverslagen, beleidsplannen, (nieuws)brieven en andere relevante documenten wordt door deelnemers en mensen van buiten Eumedion zeer gewaardeerd. In 2019 is de website van Eumedion geheel vernieuwd om het gebruikersgemak en de toegankelijkheid van de informatie nog verder te optimaliseren.

5.10 Twitter

Eumedion is op Twitter te volgen via @Eumedion. Op deze manier blijven geïnteresseerden op de hoogte van het laatste Eumedion-nieuws.

³⁶ <http://www.eumedion.nl/nl/kennisbank/nieuwsbrieven>.

6. DEELNEMERS VAN EUMEDION

6.1 Gewone deelnemers

Institutionele beleggers die het vermogen voor Nederlandse cliënten beheren en/of beleggen in Nederlandse beursvennootschappen, kunnen deelnemer van Eumedion worden. Gedurende 2019 meldden zich geen nieuwe deelnemers. In bijlage 5 is de gehele lijst van deelnemers opgenomen.

6.2 Geassocieerde deelnemers

Koepelorganisaties van institutionele beleggers kunnen geassocieerd deelnemer van Eumedion worden. Geassocieerde deelnemers hebben toegang tot de deelnemersvergaderingen (maar hebben geen stemrecht), kunnen evenementen van Eumedion bijwonen, kunnen zitting nemen in de commissies van Eumedion en ontvangen alle informatie van Eumedion. In 2019 continueerden de Pensioenfederatie en Netherlands Financial Investments (NFI) hun status als geassocieerd deelnemer van Eumedion.

7. GOVERNANCE

Hoewel Eumedion een stichting is, heeft zij veel kenmerken van een vereniging. Het Algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het beleid en de strategie van de stichting, op voorstel van het Dagelijks bestuur. Alle operationele standpunten worden vastgesteld door het Dagelijks bestuur. Deze standpunten worden voorbereid door een aantal commissies en werkgroepen van Eumedion (zie paragrafen 7.3, 7.4 en 7.5). Deze commissies zijn toegankelijk voor alle deelnemers van Eumedion. De directeur en de voorzitter van Eumedion zijn de spreekbuis voor Eumedion en zorgen voor de verspreiding van de standpunten onder de relevante autoriteiten en de media. Het Dagelijks bestuur legt over zijn werkzaamheden verantwoording af aan het Algemeen bestuur dat minimaal viermaal per jaar bijeenkomt. Het Dagelijks bestuur is samengesteld uit leden van het Algemeen bestuur. Het Algemeen bestuur legt voor zijn werkzaamheden verantwoording af aan de Vergadering van Deelnemers die minimaal tweemaal per jaar bijeenkomt. Aan de Vergadering van Deelnemers wordt de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd en de begroting en het beleidsplan ter vaststelling. Verder kan de Vergadering van Deelnemers het Algemeen bestuur decharge verlenen voor het gevoerde beleid. De Vergadering van Deelnemers kan bij ontoereikend functioneren van het Algemeen bestuur het gehele bestuur wegsturen. In de Vergadering van Deelnemers heeft elke deelnemer één stem. Nieuwe bestuurders worden benoemd door het Algemeen bestuur, waarbij elke deelnemer het recht heeft personen aan te bevelen. Het streven is om binnen het Algemeen bestuur een *fifty/fifty*-verhouding te hebben ten aanzien van het aantal vrouwen en mannen, doch ten minste een derde. Op 31 december 2019 was 33% van de bestuursleden vrouw. Verder zou ten minste één bestuurslid verbonden moeten zijn met een buitenlandse deelnemer. Op 31 december 2019 was dit ook het geval (Amra Balić van BlackRock).

Het Algemeen bestuur laat nieuwe deelnemers toe, nadat de bestaande deelnemers over de aanvraag voor het deelnemerschap zijn gehoord. Bestaande deelnemers hebben het recht van advies ten aanzien van potentiële deelnemers, maar hebben geen vetorecht.

De taken, rechten en plichten van het Algemeen bestuur, van het Dagelijks bestuur, van de directeur en van de commissies zijn vastgelegd in de op grond van de statuten opgestelde Reglementen 'Algemeen en Dagelijks bestuur', 'Directeur' en 'Commissies'. De rechten en plichten van de deelnemers zijn opgenomen in het Reglement Toetreding en Opzegging Gewone en Geassocieerde Deelnemers'. Deze reglementen zijn te raadplegen via de website van Eumedion.³⁷

³⁷ <https://www.eumedion.nl/Over-Eumedion/organisatie.html>.

7.1 Bestuursvergaderingen

Het Algemeen bestuur van Eumedion vergaderde in 2019 viermaal en het Dagelijks bestuur (separaat) zesmaal. Onderwerpen die aan de orde kwamen, waren onder andere: de vele commentaren en reacties op voorgestelde verordeningen, richtlijnen, wetsvoorstellen en consultatiedocumenten, de vernieuwing van de Eumedion-website, de inwerkingtreding en naleving van de Nederlandse Stewardship Code, de voorbereiding op en de evaluatie van het jaarverslagen- en aandeelhoudersvergaderingenseizoen 2019, de speerpuntenbrief 2020, het ICGN-congres in Amsterdam, het Eumedion-symposium 2019, het jaarverslag en de jaarrekening 2018, het beleidsplan 2020, de samenstelling van het Algemeen en Dagelijks bestuur, de financiële situatie en meer algemene bureauzaken.

7.2 Toe- en uittredingen

Op 19 december 2019 nam het Algemeen bestuur afscheid van zijn voorzitter, Garmt Louw (voorzitter Shell Pensioenfonds) omdat zijn derde en laatste benoemingstermijn verstreek. Hij werd opgevolgd door Mariëtte Doornekamp (lid van het ABP-bestuur), die daarvoor al vicevoorzitter van het Algemeen bestuur was en op 18 juni 2019 voor twee jaar werd herbenoemd als Eumedion-bestuurslid. Mariëtte Doornekamp memoreerde Garmts grote inzet om de kwaliteit van de dialogen tussen Eumedion-deelnemers en de individuele beursvennootschappen te verbeteren, zijn bijdrage aan de ontwikkeling van de Nederlandse Stewardship Code, zijn onophoudend pleidooi om meer vrouwen in de top van het beursgenoteerd bedrijfsleven te benoemen en zijn genuanceerde inbreng in het soms emotionele debat in 2017 over de beschermingsconstructies.

Als gevolg van het aftreden van Garmt Louw viel er een plek vrij in het Algemeen bestuur. Het Algemeen bestuur besloot Olaf van den Heuvel, Chief Investment Officer Aegon Asset Management Nederland te benoemen tot nieuw Eumedion-bestuurslid. Verder werd Lars Dijkstra (Kempen Capital Management) benoemd tot lid van het Dagelijks bestuur van Eumedion.

Wouter van Eechoud (werkzaam bij Pensioenfonds IBM Nederland) werd op 8 oktober 2019 voor een tweede zittingstermijn van twee jaar herkozen als bestuurslid.

Zoals uit het hieronder opgenomen overzicht blijkt, konden vier bestuursleden vanwege uiteenlopende omstandigheden in 2019 niet alle bestuursvergaderingen bijwonen. In dat geval namen plaatsvervangende bestuursleden deel aan de vergadering of gaven de desbetreffende bestuursleden voorafgaand aan de vergadering *input* aan de voorzitter of aan de directeur door.

Eumedion

Overzicht Algemeen bestuur (per 31 december 2019)

Naam en nationaliteit	Werkgever	Geboorteaar	% aanwezig bij vergaderingen in 2019	Eerste benoemingsdatum	Eerstvolgende herbenoemingsdatum
Marcel Andringa (NL)	PME	1970	100%	11 december 2014	Herbenoeming niet meer mogelijk
Amra Balić (VK)	BlackRock	1969	50%	6 oktober 2016	6 oktober 2020
Lars Dijkstra (NL)	Kempen CM	1965	100%	4 april 2018	4 april 2020
Mariëtte Doornekamp (NL)	ABP	1957	100%	15 juni 2017	15 juni 2021
Wouter van Eechoud (NL)	Pensioenfonds IBM Nederland	1966	75%	5 oktober 2017	5 oktober 2021
Peter Ferket (NL)	Robeco	1968	100%	12 december 2018	12 december 2020
Olaf van den Heuvel (NL)	Aegon AM	1975	-	19 december 2019	19 december 2021
Annette van der Krogt (NL)	Achmea IM	1971	80%	20 juni 2018	20 juni 2020
Hans Op 't Veld (NL)	PGGM	1973	75%	20 juni 2018	20 juni 2020

7.3 Commissies³⁸

Vijf beleidscommissies binnen Eumedion (Juridische Commissie, Verslaggevings- en auditcommissie, Beleggingscommissie, Onderzoekscommissie en PR Commissie) bereiden de (bestuurs)standpunten van Eumedion voor en staan het bestuur en de directeur van Eumedion bij in het vormen en uitdragen van de standpunten. Naast de beleidscommissies kent Eumedion nog twee werkgroepen: de werkgroep bestuurdersbezoldiging en de werkgroep Nederlandse Stewardship Code (voorheen: werkgroep Eumedion Best Practices voor Betrokken Aandeelhouderschap) .

7.3.1 Juridische Commissie

De Juridische Commissie behandelt onder andere onderwerpen op het terrein van aandeelhoudersrechten, fusies, overnames, beschermingsconstructies en financieel toezicht. De commissie vergaderde in 2019 driemaal fysiek en hield één telefonische vergadering. Daarnaast werd diverse keren per e-mail een beleidsstandpunt voorbereid en afgestemd. Onderwerpen die in 2019 aan de orde kwamen, waren onder andere het wetsvoorstel ter implementatie van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten, de consultatie over de Europese richtsnoeren voor een gestandaardiseerde presentatie van het remuneratierapport, het advies van de Europese Technical Expert Group over een 'groene taxonomie', het wetsvoorstel homologatie onderhands akkoord, het wetsvoorstel bedenktijd voor beursvennootschappen, het voorontwerp voor de wet uitbreiding meldplichten aandeelhouders, het voorontwerp van de wet nadere

³⁸ De samenstelling van de commissies is opgenomen in appendix 4.

beloningsmaatregelen financiële sector, het voorontwerp van de wet aanpassing geschillenregeling en verduidelijking ontvankelijkheidseisen enquêteprocedure, de ESMA-consultatie over de evaluatie van de Europese Marktmisbruikverordening en het rapport van de Europese Technical Expert Group over de klimaatbenchmarks. De commissie had ultimo 2019 negen leden. Marice Thewessen (NN Investment Partners) is voorzitter van de Juridische Commissie.

7.3.2 Verslaggevings- en auditcommissie

De Verslaggevings- en auditcommissie behandelt onderwerpen op het terrein van financiële en niet-financiële verslaggeving, risicobeheersing en –management, de rol en de verantwoordelijkheid van de auditcommissie van de RvC en de rol en onafhankelijkheid van de externe accountant. De Verslaggevings- en auditcommissie belegde in 2019 drie vergaderingen. Naast de vaste onderwerpen als de stand van zaken binnen de RJ, IIRC, IASB en EFRAG, besteedde de commissie in 2019 aandacht aan de Europese consultaties over het voorstel tot wijziging van de niet-bindende EU-verslaggevingsrichtsnoeren en over het betrekken van ESG-factoren bij credit ratings, de ESMA-consultatie over richtsnoeren ten aanzien van de transparantievereisten uit de Europese Prospectusverordening, de agenda van het Europese Reporting Lab, de Eumedion-input voor de Commissie toekomst accountancysector en het Eumedion *green paper* over de toekomst van de niet-financiële verslaggeving. Ultimo 2019 kende deze commissie vijf leden. Eumedion-directeur Riens Abma is voorzitter a.i.

7.3.3 Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie vergaderde in 2019 driemaal. De Onderzoekscommissie was betrokken bij de voorbereiding van het Eumedion-symposium over de verslaggeving van beursvennootschappen. De commissie besprak een aantal keer de uitkomsten en conclusies van het onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen naar de effecten van beschermingsconstructies van de Nederlandse beursvennootschappen. Daarnaast werd gebrainstormd over mogelijk nieuw uit te zetten onderzoeksvorstellen. De Onderzoekscommissie had ultimo 2019 vier leden. Rosl Veltmeijer (Triodos Investment Management) is voorzitter.

7.3.4 Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie stelt het Dagelijks bestuur op de hoogte van de actuele en materiële corporate-governancezaken die bij individuele beursvennootschappen spelen en van flagrante schendingen van geaccepteerde corporate-governancestandaarden door deze beursvennootschappen. De Beleggingscommissie vergaderde in 2019 viermaal. Naast de bespreking van de belangrijkste actualiteiten bij de individuele Nederlandse beursvennootschappen, kwamen in 2019 de volgende onderwerpen aan bod: de ontwikkeling van een voor iedereen toegankelijk register waarin alle controversiële AVA-vorstellen van

Nederlandse beursvennootschappen zijn opgenomen en de eventuele vervolgstappen die door deze vennootschappen zijn gezet, de aanpassing van de Eumedion-aanbevelingen over de machtigingen aan het bestuur van een beursvennootschap om nieuwe aandelen uit te geven en om daarop het voorkeursrecht van bestaande aandeelhouders te beperken of uit te sluiten, het beter onder de aandacht brengen van *best practices* onder Nederlandse beursvennootschappen, het rapport van de Europese Technical Expert Group over klimaatbenchmarks, de Speerpuntenbrief 2020, de brief aan de Nederlandse beursvennootschappen over het aantal vrouwelijke bestuurders en commissarissen, het wetsvoorstel ter implementatie van de herziene Europese richtlijn aandeelhoudersrechten, het voorontwerp voor de wet uitbreiding meldplichten aandeelhouders en het wetsvoorstel bedenktijd voor beursvennootschappen. De Beleggingscommissie wordt voorgezeten door Carola van Lamoen (Robeco) en telde ultimo 2019 24 leden.

7.3.5 Public Relations Commissie

De PR Commissie heeft tot taak het adviseren van het bestuur en de directeur over de interne en externe communicatie van Eumedion. Deze commissie vergaderde in 2019 viermaal. Onderwerpen die in 2019 centraal stonden waren: de maandelijkse overzichten van media-aandacht voor Eumedion, de identificatie van onderwerpen die in de volgende maanden media-aandacht zouden kunnen genereren, de herziening van de Eumedion-website, de voorbereiding van het Eumedion-symposium 2019 alsmede de becommentariëring van het conceptevaluatierapport over het AVA-seizoen 2019 en van het conceptbeleidsplan 2020. De PR Commissie wordt voorgezeten door Eumedion-directeur Rients Abma en had ultimo 2019 zes leden.

7.4 Ad hoc werkgroep Werkgroep Bestuurdersbezoldiging

De ad hoc werkgroep Bestuurdersbezoldiging werd in 2006 ingesteld om de aanbevelingen bestuurdersbezoldiging, die in maart 2003 zijn opgesteld door de Eumedion-rechtsvoorganger SCGOP, te herijken en te actualiseren. De geactualiseerde aanbevelingen werden in oktober 2006 vastgesteld. De werkgroep kreeg daarna de opdracht mee om de naleving van de aanbevelingen door de beursvennootschappen te monitoren en, indien nodig, voorstellen te doen voor aanpassing van de aanbevelingen. De werkgroep kwam in 2019 tweemaal bijeen. In de februarivergadering werd de laatste hand gelegd aan het voorstel tot aanpassing van de Eumedion-beloningsaanbevelingen om het bezoldigingsbeleid van de Nederlandse beursvennootschappen meer *stakeholder*georiënteerd te maken en om de reikwijdte van de *claw back*-regeling uit te breiden. De herziene aanbevelingen werden later in februari 2019 door het Eumedion-bestuur vastgesteld. In de novembervergadering gaf Andrew Gebelin (Glass Lewis) een presentatie over de huidige en de te verwachten bezoldigingsontwikkelingen in Nederland en over het 'standaardstembeleid' van Glass Lewis voor Nederland. Daarna besprak de werkgroep

de werking van de Eumedion-beloningsaanbevelingen in het AVA-seizoen 2019 en de vraag of dit aanleiding gaf tot een herziening van deze aanbevelingen. De werkgroep beantwoordde deze vraag ontkennend, mede gelet op de inwerkingtreding van de wet ter implementatie van de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten die vergaande consequenties heeft voor het bezoldigingsbeleid en het –rapport van Nederlandse beursvennootschappen. De Eumedion-werkgroep Bestuurdersbezoldiging wordt voorgezeten door Eumedion-directeur Riens Abma en telde ultimo 2019 acht leden.

7.5 Werkgroep Nederlandse Stewardship Code

Na de inwerkingtreding van de Stewardship Code op 1 januari 2019, gaat de Eumedion Werkgroep Best Practices voor Betrokken Aandeelhouderschap verder onder de naam 'Werkgroep Nederlandse Stewardship Code'. De werkgroep heeft tot opdracht om de naleving van de Stewardship Code door de Eumedion-deelnemers en andere institutionele beleggers te monitoren en om daarover een monitoring rapport op te stellen. De werkgroep kwam in 2019 éénmaal bijeen. De werkgroep koos ervoor om over het jaar geen 'volwaardige' monitoring uit te voeren, aangezien het verslagjaar 2019 nog niet was afgerond en pas bij het verschijnen van de jaarverslagen 2019 door de institutionele beleggers een compleet beeld kan worden opgeleverd over de naleving van de Stewardship Code. De werkgroep besloot wel een voortgangsrapportage over de implementatie van de Stewardship Code op te stellen. Deze werd tijdens de Eumedion Deelnemersvergadering van december 2019 besproken en op 20 december 2019 gepubliceerd.³⁹ Uit de rapportage blijkt dat de Eumedion-deelnemers voortvarend aan de slag zijn gegaan met de implementatie van de principes uit de Stewardship Code. Het merendeel van de onderzochte deelnemers refereert al naar de code en verschaft informatie over de uitvoering van de (*engagement*)activiteiten conform de bepalingen uit de code. De rapportage is vooral gericht op de transparantie door Eumedion-deelnemers over hun stemgedrag en *engagement*activiteiten. Uit het rapport blijkt dat alle onderzochte 27 Eumedion-deelnemers meedoen aan de stemmingen op de AVA's van de Nederlandse beursvennootschappen waarin zij zijn belegd. De meeste deelnemers publiceren ook hun specifieke stemgedrag per AVA-agendapunt. Tegelijkertijd blijkt dat nog maar de helft van de onderzochte deelnemers een toelichting geeft op de belangrijkste stemmingen. Wat betreft de *engagement*activiteiten rapporteert de overgrote meerderheid van de onderzochte Eumedion-deelnemers over de belangrijkste thema's en prioriteiten en over de resultaten daarvan. Deelnemers zijn echter veel minder transparant over de *engagement*doelen en over de eventuele stappen die zullen worden gezet als die doelen niet worden gehaald. Eumedion zal eind 2020 het eerste volwaardige monitoringrapport publiceren. De Werkgroep Nederlandse Stewardship Code wordt voorgezeten door Garnt Louw (Shell Pensioenfonds) en telde ultimo 2019 13 leden.

³⁹ <http://bit.ly/35Gm2yo>.

7.6 Vergadering van Deelnemers

Zoals statutair voorgeschreven, werden in 2019 twee Vergaderingen van Deelnemers gehouden. De eerste deelnemersvergadering vond plaats op 18 juni 2019. Tijdens deze vergadering werd het jaarverslag 2018 van Eumedion besproken en werd de jaarrekening 2018 – in aanwezigheid van de externe accountant – goedgekeurd. Daarnaast werd aan de leden van het Algemeen bestuur decharge verleend voor hun taakuitoefening in 2018. Tevens werden de belangrijkste bevindingen en conclusies van het AVA-seizoen 2019 gepresenteerd.

Tijdens de vergadering van 19 december 2019 werden het beleidsplan en de begroting 2020 vastgesteld. Tevens werd de door de Eumedion Werkgroep Nederlandse Stewardship Code opgestelde voortgangsrapportage over de implementatie van de Nederlandse Stewardship Code gepresenteerd en besproken. Daarnaast werden de Eumedion-deelnemers bijgepraat over de door Eumedion ingenomen standpunten en opgestelde *position papers* en de implicaties daarvan voor de Eumedion-deelnemers zelf.

7.7 Secretariaat van de stichting

Halverwege mei 2019 heeft Daan Spaargaren het secretariaat van Eumedion verlaten in verband met de aanvaarding van een functie bij PME, het Pensioenfonds van de Metalektro. Daan is daar Strateeg Verantwoord Beleggen geworden. Daan was tussen 1 november 2013 en 13 mei 2019 beleidsmedewerker duurzaamheid bij Eumedion. Hij heeft in die hoedanigheid de werkzaamheden rond het onderwerp duurzaamheid binnen Eumedion verder uitgebreid en uitgediept. Voorts was hij in 2017 en 2018 secretaris van de Eumedion-werkgroep die de Nederlandse Stewardship Code opstelde. Daan werd op 1 oktober 2019 opgevolgd door Ron Gruijters. Ron was tot die datum werkzaam als toezichthouder bij de AFM, waar hij tevens programmamanager duurzaamheid was. Hij was in die rol onder meer verantwoordelijk voor duurzaamheidsvraagstukken in het toezicht van de AFM. Ron Gruijters is aan de Universiteit van Amsterdam in 2010 gepromoveerd op latijn/vroegmoderne geschiedenis.

Ultimo 2019 bestond het bureau uit de volgende vijf medewerkers:

Rients Abma, Directeur

Martijn Bos, Beleidsmedewerker Verslaggeving en Audit

Ron Gruijters, Beleidsmedewerker Duurzaamheid

Diana van Kleef, Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Toi van Rijn, Office Manager

7.8 Administratieve organisatie, interne controle en risico's

Het document 'Beschrijving van de administratieve organisatie en de interne controle' bevat een beschrijving van de activiteiten en organisatiestructuur van Eumedion, een beschrijving van de administratieve organisatie, een beschrijving van de procedure voor de inkomsten en uitgaven en een beschrijving van de risico's en het risicomanagement. Het document noemt de volgende vier risico's als belangrijkste risico's voor Eumedion: i) het opzeggen door deelnemers, ii) de afhankelijkheid van een beperkt aantal bevlogen medewerkers (*key person risks*), iii) ontevredenheid over kwaliteit van dienstverlening en iv) aantasting van de reputatie. Het bestuur probeert deze risico's vooral te mitigeren door waarborgen te creëren voor een hoogwaardige en professionele organisatie, goede ondersteuning van de diverse commissies waarin afgevaardigden van deelnemers zitting hebben en door Eumedion-medewerkers afwisselende en uitdagende werkzaamheden te bieden op een veilige en gezonde werkplek. Ook is er een budget voor Eumedion-medewerkers om cursussen en opleidingen te volgen. Het document over de administratieve organisatie en interne controle wordt niet alleen voor interne doeleinden gebruikt, maar wordt ook door de externe accountant gehanteerd bij zijn controlewerkzaamheden.

Voor de medewerkers van Eumedion geldt tevens de 'Gedragscode Medewerkers Eumedion' die alle werknemers bij indiensttreding hebben ondertekend. Op grond van deze code moeten door de medewerkers van Eumedion bepaalde meldingen worden gedaan aan de *compliance officer*. De secretaris van het Algemeen bestuur (Annette van der Krogt) fungeert als *compliance officer*. Voor de leden van het Algemeen bestuur van Eumedion geldt een separate gedragscode. Verder wordt er elk jaar een inventarisatie gemaakt van aan de Eumedion-bestuurders verbonden partijen. Daarvoor is eerst geïventariseerd met welke partijen Eumedion momenteel een overeenkomst heeft: Spaces (verhuurder van kantoorruimte aan Eumedion), TinkConnect (IT-partner), Scope Advies (financiële administratie), Apollo (hosting- en webdiensten) en de Jaarbeurs Utrecht (locatie van jaarlijks Eumedion-symposium). Vervolgens is nagegaan of bestuursleden of hun naaste familieleden aan deze contractpartijen zijn verbonden. Uit de begin 2019 verrichte analyse is gebleken dat dit niet het geval is.

Eumedion is een kleine organisatie met een beperkt aantal werknemers. Zoals hierboven is aangegeven, is een van belangrijkste risico's voor Eumedion de afhankelijkheid van een beperkt aantal bevlogen medewerkers (*key person risks*). Het bestuur heeft in september 2019 besloten om een personeelshandboek op te stellen voor de medewerkers van Eumedion. Het doel van het handboek is om de medewerkers inzicht te geven in de geldende wet- en regelgeving op het terrein van buitengewoon verlof en de aanvullende regelingen die Eumedion zal toepassen. Het personeelshandboek is op 13 november 2019 door het bestuur vastgesteld.

Ook in het afgelopen jaar heeft het bestuur aandacht geschonken aan de voortdurende *compliance* van Eumedion met de bepalingen in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) voor Eumedion. Mede naar aanleiding van de nieuwe Eumedion-website is het privacyreglement, de privacyverklaring en het Eumedion-register van verwerkingsactiviteiten aangepast. Daarnaast is er conform de AVG met de nieuwe dienstverlener voor webhosting – Apollo – een verwerkingsovereenkomst gesloten. De naleving van de AVG blijft een regulier terugkerend agendapunt tijdens de vergaderingen van het Dagelijks bestuur.

Het bestuur heeft ook continu veel aandacht voor de *cyber*beveiliging. Eumedion draait haar eigen netwerk via TinkConnect. Documenten zijn opgeslagen in een *cloud* die wordt beheerd door TinkConnect. Het emailprogramma wordt ook door TinkConnect verzorgd. Sinds 2010 is TinkConnect ISO 27001 gecertificeerd. De jaarlijkse audit hiernaar wordt uitgevoerd door TUV. De certificering betekent dat TinkConnect voldoet aan internationaal erkende standaarden voor informatiebeveiliging. Het certificaat heeft betrekking op alle processen in de organisatie. Wij achten het risico op verstoringen in de betrouwbaarheid en in de continuïteit van de informatiebeveiliging derhalve beperkt.

Het bestuur heeft in mei 2019 besloten om van huisbank te wisselen, nadat Deutsche Bank het bestuur in maart 2019 had bericht dat de bank in het licht van nieuwe regelgeving en compliance-eisen niet meer de juiste aanbieder van bancaire diensten voor Eumedion was. Sinds 1 oktober 2019 is Rabobank de nieuwe huisbank van Eumedion en Eumedion heeft daar zowel een betaal- als een spaarrekening geopend.

Sinds eind februari 2020 ondervindt ook Eumedion de gevolgen van het coronavirus (Covid-19). Eumedion zet de gezondheid van haar medewerkers en deelnemers op de eerste plaats, waarbij vanzelfsprekend de richtlijnen van de overheid in acht worden genomen. De medewerkers werken sinds 13 maart 2020 zoveel mogelijk vanuit huis. Met dit als uitgangspunt lukt het nog steeds de organisatie zo goed mogelijk draaiende te houden. Commissie- en bestuursvergaderingen vinden sinds begin maart telefonisch of online plaats. Wij bekijken nog of de voor het voorjaar geplande kennissessies en seminars in het najaar virtueel kunnen worden gehouden. Dit geldt ook voor het jaarlijkse symposium van Eumedion. Wij verwachten dat de financiële gevolgen van Covid-19 voor Eumedion vooralsnog beperkt zullen zijn: de contributies voor 2020 zijn in februari en maart 2020 geïnd en de contributies voor boekjaar 2021 zullen worden berekend aan de hand van het totaal belegde vermogen ultimo 2019.

8. FINANCIËLE SITUATIE

Eumedion sloot boekjaar 2019 af met een positief saldo van € 66.464, terwijl de begroting 2019 een tekort voorzag van € 24.000. Het positieve saldo was het resultaat van hoger dan begrote contributie-inkomsten en lager dan begrote bedrijfslasten.

De post 'overige baten' kwam hoger uit dan begroot. Dit kwam onder meer door het lidmaatschap van de Eumedion-directeur aan de AFM-Commissie Kapitaalmarkt (zie paragraaf 4.4). Deze vergaderde vaker dan voorzien. Er geldt een vaste vergoeding voor de voorbereiding en het bijwonen van deze vergaderingen.

Bij de uitgaven vielen de huisvestingskosten aanzienlijk lager uit dan begroot, mede door het lagere aantal commissie- en ad hoc-vergaderingen. Voorts vielen de reis- en verblijfskosten mee. Ook de onderzoekskosten kwamen op een lager niveau uit dan begroot. Er werd slechts één onderzoek in opdracht van Eumedion verricht. De kosten ervan bedroegen de helft van het jaarbudget voor onderzoeken. Daarnaast vielen de kosten voor de herziening van de website mee en ook de post 'overige kosten' kwam lager uit dan begroot.

Door het overschot over 2019 voldoet Eumedion ruimschoots aan de haar in december 2015 nog eens door de Deelnemersvergadering bekrachtigde eigen reservenorm van één maal de operationele kosten (personeelskosten + huisvestingskosten). Eumedion's eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 ruim € 1,1 miljoen, terwijl de eigen gestelde reservenorm circa € 650.000 bedraagt.

Mede door de voortschrijdende consolidatie onder vermogensbeheerders en pensioenfondsen liggen de verwachte contributiebaten in 2020 iets lager dan 2019. Het bestuur en de directie zullen proberen om een aantal extra deelnemers te werven. De onderzoekskosten zullen in 2020 waarschijnlijk conform begroting zijn door het uitzetten van een onderzoek naar de verankering van duurzaamheid binnen het beleid en de ondernemingsleiding van Nederlandse beursvennootschappen. Net als in 2019 is voor 2020 een bedrag van € 17.500 gereserveerd voor evenementen, waaronder het symposium en een kennissessie over de implementatie van de herzene richtlijn aandeelhoudersrechten en de Stewardship Code. Door de uitbraak van het coronavirus is het zeer de vraag of deze evenementen fysiek doorgang zullen vinden. 'Virtuele oplossingen' worden momenteel onderzocht. Ook de vergaderingen van het bestuur en van de commissies zullen de rest van het jaar waarschijnlijk virtueel verlopen. Dit kan betekenen dat de posten 'externe contacten en evenementen' en 'huisvestingskosten' in 2020 lager zullen uitvallen dan in de december 2019 vastgestelde begroting 2020 was voorzien. De begroting 2020 ging uit van een verwacht verlies van € 26.000. Dat zou derhalve lager kunnen uitvallen.

II. EUMEDION JAARREKENING 2019

Eumedion

1. Balans vóór resultaatbestemming per 31 december 2019

	31 december 2019		31 december 2018	
	€	€	€	€
ACTIVA				
VASTE ACTIVA				
Materiële vaste activa (1)				
Inventarissen		-		45
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen				
Belastingen en premies sociale verzekeringen (2)	9.116		2.097	
Overige vorderingen en overlopende activa (3)	<u>23.029</u>		<u>22.547</u>	
		32.145		24.644
Liquide middelen (4)		1.263.242		1.191.227
		<u>1.295.387</u>		<u>1.215.916</u>
PASSIVA				
STICHTINGSVERMOGEN				
Stichtingskapitaal (5)		1.133.883		1.067.419
KORTLOPENDE SCHULDEN				
Schulden aan leveranciers en (6) handelskredieten	10.815		9.299	
Belastingen en premies sociale (7) verzekeringen	24.795		26.031	
Overige schulden en overlopende (8) passiva	<u>125.894</u>		<u>113.167</u>	
		161.504		148.497
		<u>1.295.387</u>		<u>1.215.916</u>

Eumedion

2. Staat van baten en lasten over 2019

	<u>2019</u>		<u>2018</u>	
	€	€	€	€
Baten	(9)	834.804		838.358
Lasten				
Personeelskosten	(10)	585.774		593.006
Afschrijvingen op materiële vaste activa	(11)	45		839
Huisvestingskosten	(12)	40.575		44.041
Externe contacten en evenementen	(13)	15.479		15.436
Commissies	(14)	35.482		33.989
Corporate Governance Research	(15)	24.646		3.192
Kantoorkosten	(16)	7.175		8.420
Algemene kosten	(17)	<u>59.164</u>		<u>42.867</u>
Som der bedrijfslasten		<u>768.340</u>		<u>741.790</u>
Bedrijfsresultaat		66.464		96.568
Rentelasten en soortgelijke kosten	(18)	-		-36
Netto resultaat		<u>66.464</u>		<u>96.532</u>

3. Toelichting op de jaarrekening

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Verslaggevende entiteit

Stichting Eumedion, statutair gevestigd te Amsterdam, is ingeschreven in het handelsregister onder nummer 27170718.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2019, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2019.

Informatieverschaffing over continuïteit

Sinds eind februari 2020 ondervindt ook Eumedion de gevolgen van het coronavirus (Covid-19). Eumedion zet de gezondheid van haar medewerkers en deelnemers op de eerste plaats, waarbij vanzelfsprekend de richtlijnen van de overheid in acht worden genomen. De medewerkers werken sinds 13 maart 2020 zoveel mogelijk vanuit huis. Met dit als uitgangspunt lukt het nog steeds de organisatie zo goed mogelijk draaiende te houden. Commissie- en bestuursvergaderingen vinden sinds begin maart telefonisch of online plaats. Wij bekijken nog of de voor het voorjaar geplande kennissessies en seminars in het najaar virtueel kunnen worden gehouden. Dit geldt ook voor het jaarlijkse symposium van Eumedion. Wij verwachten dat de financiële gevolgen van Covid-19 voor Eumedion vooralsnog beperkt zullen zijn: de contributies voor 2020 zijn in februari en maart 2020 geëind en de contributies voor boekjaar 2021 zullen worden berekend aan de hand van het totaal belegde vermogen ultimo 2019.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen van RJ-Richtlijn 640 Organisaties-zonder-winststreven. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden activa en passiva bij eerste verwerking tegen de reële waarde gewaardeerd en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Pensioenregelingen

Stichting Eumedion heeft een aantal pensioenregelingen voor werknemers; deze worden gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder. De verschuldigde premie wordt als last in de staat van baten en lasten verwerkt.

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald door Stichting Eumedion. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Voor bestaande verplichtingen (anders dan de te betalen premies) jegens de pensioenuitvoerder en/of werknemers wordt een voorziening opgenomen. Dit betreft een voorziening voor:

- de verplichting van Stichting Eumedion tot het verrichten van extra betalingen of herstellpremies als gevolg van een lage dekkingsgraad van het pensioenfonds;
- extra pensioenaanspraken die voortvloeien uit door Stichting Eumedion toegezegde toekomstige salarisverhogingen (bijvoorbeeld voortkomend uit cao-afspraken) bij een eindloonregeling;
- onvoorwaardelijke nog niet gefinancierde indexaties;
- overrente of winstdeling die (volgens het verzekeringscontract) beschikbaar komt aan Stichting Eumedion;
- voor- of nadelen van individuele waardeoverdrachten die ten laste komen van Stichting Eumedion;
- toezeggingen aan werknemers die niet zijn ondergebracht bij een pensioenuitvoerder.

Deze pensioenvoorzieningen worden op basis van de beste schatting gewaardeerd. Hierbij is de verplichting gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen. Als disconteringsvoet voor de contantmaking is de marktrente van hoogwaardige ondernemingsobligaties genomen. Indien de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt niet langer is dan een jaar, is de verplichting niet tegen de contante waarde opgenomen. Toevoegingen aan en vrijval van pensioenvoorzieningen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Grondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders bepaald.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

4. Toelichting op de balans per 31 december 2019

ACTIVA

VASTE ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	<u>Inventarissen</u> €
<i>Stand per 1 januari 2019</i>	
Aanschaffingswaarde	11.875
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-11.830</u>
Boekwaarde per 1 januari 2019	<u><u>45</u></u>
<i>Mutaties</i>	
Afschrijvingen	<u>-45</u>
Saldo mutaties	<u><u>-45</u></u>
<i>Stand per 31 december 2019</i>	
Aanschaffingswaarde	11.875
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-11.875</u>
Boekwaarde per 31 december 2019	<u><u>-</u></u>
Afschrijvingspercentages	<u><u>20 %</u></u>

Eumedion

VLOTTENDE ACTIVA

Vorderingen

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
	€	€
2. Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	<u>9.116</u>	<u>2.097</u>
3. Overige vorderingen en overlopende activa		
Waarborgsom	9.357	9.357
Overige vorderingen	9.894	9.607
Vooruitbetaalde kosten	<u>3.778</u>	<u>3.583</u>
	<u>23.029</u>	<u>22.547</u>

De vorderingen hebben een looptijd tot één jaar.

4. Liquide middelen

Deutsche Bank, ondernemersdeposito	-	1.163.052
Deutsche Bank, zakenrekening	-	28.175
Rabobank	<u>1.263.242</u>	<u>-</u>
	<u>1.263.242</u>	<u>1.191.227</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking.

PASSIVA

5. Stichtingskapitaal

Stand per 1 januari	1.067.419	970.887
Saldo baten en lasten boekjaar	<u>66.464</u>	<u>96.532</u>
Stand per 31 december	<u>1.133.883</u>	<u>1.067.419</u>

Het stichtingsvermogen bestaat sinds de oprichting van de stichting uit een algemene reserve. De algemene reserve kan vrij worden aangewend ten behoeve van de doelstelling van de stichting. De mutatie in het stichtingsvermogen betreft de verwerking van het batig saldo van baten en lasten over het boekjaar.

Eumedion

KORTLOPENDE SCHULDEN

6. Schulden aan leveranciers en handelskredieten

Crediteuren	<u>10.815</u>	<u>9.299</u>
-------------	---------------	--------------

7. Belastingen en premies sociale verzekeringen

Loonheffing	<u>24.795</u>	<u>26.031</u>
-------------	---------------	---------------

8. Overige schulden en overlopende passiva

Niet opgenomen vakantiedagen	59.580	51.340
Reservering vakantiegeld	15.200	15.725
Nog te betalen accountantskosten	13.000	6.000
Overige schulden	<u>38.114</u>	<u>40.102</u>
	<u>125.894</u>	<u>113.167</u>

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

Huurverplichtingen

Dit betreft de huurkosten via Spaces Rode Olifant B.V. voor kantoorruimte te Zuid-Hollandlaan 7 in Den Haag. Deze huurverplichting is aangegaan en loopt tot 1 mei 2022.

De verplichting over de resterende looptijd van het huurcontract kan als volgt worden gespecificeerd:

	EUR
0 – 1 jaar	25.500
1 – 5 jaar	34.000

Eumedion

5. Toelichting op de staat van baten en lasten 2019

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
	€	€
9. Baten		
Contributies	815.800	819.900
Overige baten	<u>19.004</u>	<u>18.458</u>
	<u><u>834.804</u></u>	<u><u>838.358</u></u>

10. Lasten uit hoofde van personeelsbeloningen

Lonen	455.021	460.441
Sociale lasten en pensioenlasten	107.998	104.885
Overige personeelsbeloningen	<u>22.755</u>	<u>27.680</u>
	<u><u>585.774</u></u>	<u><u>593.006</u></u>

Personeelsleden

Gedurende 2019 waren bij de stichting gemiddeld 5 medewerkers werkzaam (3,8 fte; 2018: 3,8 fte).

11. Afschrijvingen op materiële vaste activa

Afschrijvingen materiële vaste activa	<u><u>45</u></u>	<u><u>839</u></u>
---------------------------------------	------------------	-------------------

12. Huisvestingskosten

Huurkosten	31.075	35.715
Gas, water en elektra	2.500	1.909
Overige huisvestings- en kantoorkosten	<u>7.000</u>	<u>6.417</u>
	<u><u>40.575</u></u>	<u><u>44.041</u></u>

13. Externe contacten en evenementen

Kosten symposium	<u><u>15.479</u></u>	<u><u>15.436</u></u>
------------------	----------------------	----------------------

Eumedion

	2019	2018
	€	€
14. Commissies		
Audit Commissie (aandeel exploitatiekosten RJ)	32.142	29.989
Overige commissies	<u>3.340</u>	<u>4.000</u>
	<u><u>35.482</u></u>	<u><u>33.989</u></u>
15. Corporate Governance Research		
Global Proxy Watch – Davis Global Advisors	3.396	3.192
Onderzoekskosten	<u>21.250</u>	<u>-</u>
	<u><u>24.646</u></u>	<u><u>3.192</u></u>
16. Kantoorkosten		
Website onderhoud	1.450	1.620
Telefoonkosten	<u>5.725</u>	<u>6.800</u>
	<u><u>7.175</u></u>	<u><u>8.420</u></u>
17. Algemene kosten		
Abonnementen en contributies	2.254	7.190
Accountants- en administratiekosten	24.080	18.001
Overige algemene kosten	32.186	16.300
Vertaalkosten	-	930
Bankkosten	<u>644</u>	<u>466</u>
	<u><u>59.164</u></u>	<u><u>42.867</u></u>
18. Rentelasten en soortgelijke kosten		
Rente belastingen	<u>-</u>	<u>36</u>

Bezoldiging bestuurders

Aan bezoldigingen met inbegrip van pensioenlasten als bedoeld in artikel 2:383 lid 1 BW, is in het boekjaar ten laste van de stichting gekomen voor bestuurders en voormalige bestuurders een bedrag van EUR 0 (2018: EUR 0).

6. Begroting 2019 versus werkelijke cijfers 2019

	Werkelijkheid	2019	Begroting	2019
	€	€	€	€
Contributies	815.800		820.000	
Overige baten	19.004		5.500	
Totale baten		834.804		825.500
Personeelskosten (incl. sociale lasten)	585.774		590.000	
Huisvestingskosten	40.575		55.000	
Reizen en conferenties	21.236		30.000	
Diners, recepties, e.d.	-		2.000	
Externe contacten en evenementen	15.479		17.500	
Commissies	35.482		37.500	
Corporate governance research	24.646		40.000	
Websiteonderhoud	1.450		20.000	
Overige kosten	43.653		55.000	
Afschrijvingen	45		2.500	
Totale uitgaven		768.340		849.500
Netto resultaat		66.464		-24.000

Voor een analyse van de werkelijke cijfers ten opzichte van de begroting 2019, wordt verwezen naar hoofdstuk 8 van het Verslag van het Bestuur.

Gebeurtenissen na balansdatum

De stichting is in 2020 geconfronteerd met de gevolgen van het coronavirus. Deze zijn nader uiteengezet onder de grondslagen.

III. OVERIGE GEGEVENS

Vaststelling jaarrekening

Het bestuur heeft in de vergadering van 16 juni 2020 de jaarrekening 2019 vastgesteld.

Het bestuur stelt voor het resultaat 2019 ad € 66.464 toe te voegen aan het stichtingsvermogen.

Den Haag, 16 juni 2020

Algemeen bestuur

Marcel Andringa

Amra Balić

Lars Dijkstra

Mariëtte Doornekamp (voorzitter)

Wouter van Eechoud

Peter Ferket

Olaf van den Heuvel

Annette van der Krogt

Hans Op 't Veld

1. CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het algemeen bestuur en de vergadering van deelnemers van Stichting Eumedion

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Eumedion per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Eumedion (de Stichting) te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2019;
- 2 de staat van baten en lasten over 2019; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Eumedion zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 10.000
- Circa 1,5% van totale lasten 2019

Kernpunt

- Verantwoording van contributiebaten

Oordeel

Goedkeurend oordeel

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 10.000 (2018: EUR 10.000). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van totale lasten (circa 1,5%). Wij beschouwen de totale lasten als de meest geschikte benchmark, omdat deze het beste het activiteitsniveau van de Stichting reflecteert. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 500 rapporteren aan hen alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Algemene observatie

In het kader van het bepalen van de controleaanpak hebben wij de aard en omvang van de activiteiten van de Stichting gewogen. Om de controle zo efficiënt mogelijk in te richten hebben wij voor een volledig gegevensgerichte controleaanpak gekozen. Om deze reden steunen wij niet op de door de Stichting geïmplementeerde interne beheersingsmaatregelen.

Het kernpunt van onze controle

In het kernpunt van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Het kernpunt van onze controle hebben wij met het Algemeen Bestuur gecommuniceerd, maar vormt geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van het individuele kernpunt moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordeel over het kernpunt.

Verantwoording contributiebatens

Omschrijving

De totale baten van de Stichting bestaan vrijwel geheel uit contributiebatens.

Dientengevolge hebben wij de volledige verantwoording van contributiebatens aangemerkt als een kernpunt in de controle.

Onze aanpak

Wij hebben de verantwoorde contributiebatens gecontroleerd door het toetsen van de betrouwbaarheid van de intern opgemaakte lijst van contributiebatens door middel van het analyseren van deelnemersmutaties in het te controleren boekjaar en het testen van een deelwaarneming van de verantwoorde baten uit hoofde van contributies met de deelnemersadministratie, deelnemersformulieren en openbare informatie over het belegde vermogen van deelnemers. Tevens hebben wij op basis van mutaties in de verantwoorde baten in het nieuwe boekjaar vastgesteld dat er geen baten, verantwoord in het te controleren boekjaar, gecrediteerd zijn in het nieuwe boekjaar.

Onze observatie

Wij hebben geen afwijkingen in de verantwoorde contributies 2019 geconstateerd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het Bestuursverslag;
- de Overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Bestuursverslag en de Overige gegevens.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur en het Algemeen Bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het Algemeen Bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van Stichting Eumedion.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een verdere beschrijving van onze verantwoordelijkheden ten aanzien van de controle van de jaarrekening is opgenomen op pagina 64. Deze beschrijving vormt onderdeel van onze controleverklaring.

Benoeming

Wij zijn door het Algemeen Bestuur op 12 december 2013 benoemd als accountant van Stichting Eumedion voor de controle van boekjaar 2013 en zijn sindsdien de externe accountant.

Utrecht, 16 juni 2020

KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

Bijlage:

Beschrijving van onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Bijlage

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het Besturen de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het Bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het Algemeen Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het Algemeen Bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het Algemeen Bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

2. SAMENSTELLING BESTUUR

Per 31 december 2019 fungeerden de volgende personen als bestuurder van Eumedion:

Mariëtte Doornekamp, (1957, v), voorzitter

Hoofdfunctie: Bestuurslid ABP.

Relevante nevenfuncties: directeur BMB BV, bestuurder (penningmeester) van de Stichting Aandelen Remeha (aandeelhouder BDR Thermea) in Apeldoorn, bestuurder van de Stichting HaskoningDHV, voorzitter Raad van Toezicht en lid van de remuneratiecommissie Stichting CARE Nederland, lid van de CARE International Council, bestuurder (penningmeester) van Amsterdam Sinfonietta, bestuurder stichting Geldersch Landschap & Kasteelen en voorzitter raad van commissarissen GGN.

Marcel Andringa (1970, m), Penningmeester

Hoofdfunctie: Uitvoerend bestuurslid balans- en vermogensbeheer Pensioenfonds Metalekro (PME).

Relevante nevenfuncties: Lid Sustainable Pension Investment Lab⁴⁰ en lid AEX Indices Steering Committee.

Annette van der Krogt (1971, v), Secretaris

Hoofdfunctie: Manager Verantwoord Beleggen Achmea Investment Management.

Relevante nevenfuncties: algemeen bestuurslid van Stichting Beheer Oikocredit Nederland Fonds, vicevoorzitter van de Vereniging Fietsersbond en bestuurslid van de Stichting Fietsersbond.

Lars Dijkstra (1965, m), lid Dagelijks bestuur

Hoofdfunctie: Chief Investment Officer Kempen Capital Management

Relevante nevenfuncties: lid van 'The 300 Club' (een internationale groep van CIO's), lid van de editorial board van www.shiftto.org en extern adviseur van verschillende beleggingscommissies van pensioenfondsen en family offices, inclusief de Beleggingscommissie van De Nederlandsche Bank.

Amra Balić (1969, v)

Hoofdfunctie: Hoofd corporate governance en maatschappelijk verantwoordelijk beleggen voor de regio Europa, Midden-Oosten en Afrika (EMEA) bij BlackRock.

Relevante nevenfuncties: lid Europese Expert group on technical aspects of corporate governance processes, lid Corporate Governance and Engagement Committee van de Britse

⁴⁰ Per 1 januari 2020.

Investment Association en lid Stewardship Advisory Group van de Britse Pensions and Lifetime Savings Association.

Wouter van Eechoud (1966, m)

Hoofdfunctie: directeur en uitvoerend bestuurder Stichting Pensioenfonds IBM Nederland.

Relevante nevenfuncties: -

Peter Ferket (1968, m)

Hoofdfunctie: Chief Investment Officer Robeco Institutional Asset Management BV.

Relevante nevenfuncties: lid van het Supervisory Committee van Robeco France S.A.S.

Olaf van den Heuvel (1974, m)

Hoofdfunctie: Chief Investment Officer Aegon Asset Management Nederland.

Relevante nevenfuncties: -

Hans Op 't Veld (1973, m)

Hoofdfunctie: Hoofd Verantwoord Beleggen PGGM.

Relevante nevenfuncties: Research Fellow Amsterdam School of Real Estate, lid van de Selectie- en Benoemingscommissie Castellum AB (Zweden), bestuurslid European Public Real Estate Association (EPRA), lid van de EPRA Sustainability, Reporting en Accounting & Research Committee.

Plaatsvervangende bestuursleden

Per 31 december 2019 fungeerden de volgende personen als plaatsvervangende bestuurder:

1. Barbara Bleijenbergh (PME)
2. Ger Fehrenbach (PGGM)

3. SAMENSTELLING SECRETARIAAT EUMEDION

De huidige samenstelling van het Eumedion-secretariaat is:

Rients Abma (1971, m), Directeur

Relevante nevenfuncties: lid Europese Expert group on technical aspects of corporate governance processes, lid van het bestuur en van de benoemingscommissie van de Stichting voor de Jaarverslaggeving, lid van de Commissie Kapitaalmarkt van de AFM, lid van het Adviserend Panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM, lid van de Beurgenoteerde-OOB Commissie van de NBA, lid van de European IPO Task Force, lid van de Raad van Advies van het Instituut van Internal Auditors Nederland, lid van het Curatorium van het Onderzoekscentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen, medewerker Kluwer Groene Serie Toezicht Financiële Markten, lid van de editorial board van www.shiftto.org, lid van de ICGN Shareholder Rights Committee, lid van het Global Network of Investor Associations en lid van het Global Stewardship Codes Network.

e-mail: rients.abma@eumedion.nl

tel. +31 (0)70-2040 303

Martijn Bos (1971, m), Beleidsmedewerker Verslaggeving en Audit

Relevante nevenfuncties: oprichter Fin-Es Equity Risk Premiums, lid van de Raad voor de Jaarverslaggeving, lid van de AFM Commissie Financiële Verslaggeving en Accountancy, lid van de IFRS Advisory Council, lid van het ESMA Corporate Reporting Standing Committee Consultative Working Group, lid van het EFRAG User Panel en lid van de Beleggingsadviescommissie van het bestuur van Vogelbescherming Nederland.

e-mail: martijn.bos@eumedion.nl

tel. +31 (0)70-2040 304

Ron Gruijters (1981, m), Beleidsmedewerker Duurzaamheid

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: ron.gruijters@eumedion.nl

tel. +31 (0)70-2040 305

Diana van Kleef (1983, v), Legal Counsel en beleidsmedewerker corporate governance

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: diana.vankleef@eumedion.nl

tel. +31 (0)70-2040 302

Toi van Rijn (1973, v), Office Manager

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: toi.vanrijn@eumedion.nl

tel. +31 (0)70-2040 301

4. SAMENSTELLING COMMISSIES EN WERKGROEPEN

Uit 2019 kenden de commissies en de werkgroepen van Eumedion de volgende leden:

Beleggingscommissie

1. *Carola van Lamoen (Robeco), voorzitter*
2. Rob Beale (Capital Group International)
3. Roland Bosch (Hermes Investment Management)
4. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
5. Jocely Brown (RPMI)
6. Heike Cosse (Aegon Asset Management)
7. Kathleen Dewandeleer (Aberdeen Standard Investments)
8. Michiel van Esch (Robeco)
9. Ruud Hadders (Actiam)
10. Michael Herskovich (BNP Paribas Asset Management)
11. Marian Hogeslag (DoubleDividend)
12. Helen Hopkins (USS)
13. Rombout Houben (Teslin Capital Management)
14. Mart Keuning (MN)
15. Simona Kramer (SPF Beheer)
16. Ravi Kuitens (Achmea Investment Management)
17. Jennifer Law (BlackRock)
18. Kalina Lazarova (BMO Global Asset Management)
19. Iris Lether (Triodos Investment Management)
20. Faryda Lindeman (NN Investment Partners)
21. Pippa O'Riley (Schroders Asset Management)
22. Daan Spaargaren (PME)
23. Margriet Stavast (PGGM)
24. Hanneke Veringa (AXA Investment Management)
25. Eszter Vitorino (Kempen Capital Management)

Juridische Commissie

1. *Marice Thewessen (NN Investment Partners), voorzitter*
2. Peter Bos (Teslin Capital Management)
3. Ger Fehrenbach (PGGM)
4. Vanessa Godron (MN)
5. Bram Groenewoud (Shell Pensioenfonds)
6. Welmoed Jansen (Aegon Asset Management)

7. Sandor Hermens (Achmea Investment Management)
8. Wouter Kuijpers (Robeco)
9. Zöhre Tali (APG Asset Management)

Onderzoekscommissie

1. *Rosl Veltmeijer (Triodos Investment Management), voorzitter*
2. Johan van der Lugt (NN Investment Partners)
3. Stephanie Mooij (Aegon Asset Management)
4. Anouk in 't Veld (Robeco)

PR-Commissie

1. *Rients Abma (Eumedion), voorzitter*
2. Astrid Overeem (BlackRock)
3. Dick Kors (APG Asset Management)
4. Maurice Piek (NN Investment Partners)
5. Christine van Waveren (Triodos Investment Management)
6. Maurice Wilbrink (PGGM)

Verslaggevings- en auditcommissie

1. *Rients Abma (Eumedion), voorzitter a.i.*
2. Jurriaan Hofman (Robeco)
3. Marianne Oomkes (KPN Pensioenfonds)
4. Ralph Ousen (PGGM)
5. Arjan Palthe (NN Investment Partners)

Werkgroep Bestuurdersbezoldiging

1. *Rients Abma (Eumedion), voorzitter*
2. Peter Bos (Teslin Capital Management)
3. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
4. Michiel van Esch (Robeco)
5. Ger Fehrenbach (PGGM)
6. Ravi Kuitems (Achmea Investment Management)
7. Faryda Lindeman (NN Investment Partners)
8. Margriet Stavast (PGGM)

Werkgroep Nederlandse Stewardship Code

1. *Garnt Louw (Shell Pensioenfonds), voorzitter*
2. Peter Bos (Teslin Capital Management)

Eumedion

3. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
4. Heike Cosse (Aegon Asset Management)
5. Michiel van Esch (Robeco)
6. Ger Fehrenbach (PGGM)
7. Marian Hogeslag (DoubleDividend Management)
8. Frank Huitema (Telegraaf Pensioenfonds)
9. Ravi Kuitens (Achmea Investment Management)
10. Daniëlle Melis (Algemeen Pensioenfonds Stap)
11. Daan Spaargaren (PME)
12. Eszter Vitorino (Kempen Capital Management)
13. Narina Mnatsakanian (Kempen Capital Management)

De directeur en medewerkers van Eumedion zijn q.q. lid van alle commissies en werkgroepen.

5. LIJST VAN DEELNEMERS

Eumedion heeft ultimo 2019 de volgende deelnemers:

1. Aberdeen Standard Investments
2. Stichting Pensioenfonds van de ABN AMRO Bank N.V.
3. Stichting Pensioenfonds ABP
4. Achmea Investment Management
5. Actiam
6. Aegon Asset Management
7. Ahold Pensioenfonds
8. APG Groep N.V.
9. AXA Investment Managers
10. Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het beroepsvervoer over de weg
11. BlackRock
12. BMO Global Asset Management
13. BNP Paribas Investment Partners
14. BPF Bouw
15. Capital Group International
16. Cohen & Steers
17. DoubleDividend Management B.V.
18. Stichting Pensioenfonds Gasunie
19. De Goudse
20. Stichting Pensioenfonds voor de Grafische Bedrijven
21. Hermes Investment Management Ltd.
22. Stichting Pensioenfonds Hoogovens
23. Pensioenfonds Horeca & Catering
24. Stichting Pensioenfonds IBM Nederland
25. Stichting Pensioenfonds ING
26. Kempen Capital Management
27. Stichting Pensioenfonds KPN
28. PME
29. Pensioenfonds Medewerkers Apotheken
30. Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT)
31. Menzis
32. MN
33. NN Investment Partners
34. Stichting Pensioenfonds Openbaar Vervoer

35. PGGM Vermogensbeheer
36. Robeco Groep N.V.
37. BPF Schilders
38. Schroder Investment Management
39. Stichting Shell Pensioenfonds
40. Stichting Spoorweg Pensioenfonds
41. Algemeen Pensioenfonds Stap
42. Stichting Telegraafpensioenfonds 1959
43. Teslin Capital Management
44. Stichting Pensioenfonds TNO
45. Triodos Investment Management BV
46. Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress'
47. Universities Superannuation Scheme (USS)
48. Pensioenfonds voor Werk en (re)Integratie
49. Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties
50. Pensioenfonds Zorg en Welzijn
51. Stichting Bedrijfspensioenfonds Zorgverzekeraars

Geassocieerde deelnemers:

1. Pensioenfederatie
2. Netherlands Financial Investments (NLFI)

6. CONTACT

Indien u meer informatie wenst, kunt u contact opnemen met het secretariaat van Eumedion:

Algemeen

Kantoor: Zuid-Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG

Telefoon: +31 (0)70 - 2040 300

E-mail: info@eumedion.nl

Website: www.eumedion.nl

Twitter: [@Eumedion](https://twitter.com/Eumedion)

Rients Abma, Directeur

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 303

E-mail: rients.abma@eumedion.nl

Martijn Bos, Beleidsmedewerker Verslaggeving en Audit

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 304

E-mail: martijn.bos@eumedion.nl

Ron Gruijters, Beleidsmedewerker Duurzaamheid

Telefoon: +31 (0)70 - 2040 305

E-mail: ron.gruijters@eumedion.nl

Diana van Kleef, Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 302

E-mail: diana.vankleef@eumedion.nl

Toi van Rijn, Office Manager

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 301

E-mail: toi.vanrijn@eumedion.nl